

PIENIÄ TARINOITA BYROKRATIASTA

Toimittanut Antti Vesala ja Markku Pyykkölä

Suomen Toivo -ajatuspaja 2014

PIENIÄ TARINOITA BYROKRATIASTA

Suomen Toivo -ajatuspaja

Suomen Toivo -ajatuspaja

Runeberginkatu 5 B 7. krs

00100 Helsinki

www.toivoajatuspaja.fi

Suomen Toivo -ajatuspaja edistää tutkimus-, koulutus- ja julkaisutoiminnallaan vastuullisen markkinatalouden vahvistumista Suomessa

Toimittanut Antti Vesala ja Markku Pyykkölä

Ulkoasu ja taitto: Juuso Joutsela, Takomo Tuotanto Oy

Paino: Hannun Tasapaino Oy, 2014

ISBN-978-951-8964-79-0

SISÄLLYSLUETTELO

Kirjoittajien esittely	6
Esipuhe	
Markku Pyykkölä	9
Julkinen sääntely ratkaisuna ja ongelmana	
Risto Harisalo	12
Byrokratia tappaa talossa ja puutarhassa	
Jukka Niemelä.....	19
Vapaasta talonpojasta yhteiskunnan torppariksi	
Pauli Talvitie.....	31
Sääntelyuskovainen kaupunki törsää ja on tylsä	
Lasse Männistö	40
Neljä pointtia sääntelystä ja vapaudesta ajatella	
Anssi Kujala	49
Byrokratian uuvuttamat	
Sanna Lauslahti ja Sari Sarkomaa	55
Laboratoriolaitteen testaamisen lupabyrokratia	
Lasse Lehtonen.....	63
Sairaalat tuhlaavat rahojasi	
Henri Heikkinen.....	67
Pienpanimot pykälien puristuksessa	
Veikko Sorvaniemi	70
Ruotsista oppia kilpailukykyiseen kaivostoimintaan	
Heikki Autto	75
DD eli säätelyn hyötyjä ja haittoja	
Martti Häikiö.....	78

KIRJOITTAJIEN ESITTELY

MARKKU PYYKKÖLÄ työskentelee Suomen Toivo-ajatuspajan toiminnanjohtajana ja osallistuu kunnallispolitiikkaan Keravan kaupunginvaltuuston ja -hallituksen jäsenenä, HUSn valtuutettuna ja tarkastuslautakunnan sekä Uudenmaan Sairaalapetsula Oy:n hallituksen puheenjohtajana. Koulutukseltaan hän on valtiotieteiden maisteri.

RISTO HARISALO on Emeritusprofessori Tampereen yliopistosta. Tutkinut innovaatioteoriaa ja organisaatioiden uudistumista, luottamusta johtamisessa, klassista liberalismia ja taloudellisen elämän sääntelyä. Viimeisimpänä tutkimuskohteena on keskustelu, väittely ja dialogi strategisissa päätöksenteossa.

JUKKA NIEMELÄ on junantuoma espoolainen yrittäjäaktivisti. Tuottaa markkinoinnin ja viestinnän sisältöä jonka lapsikin ymmärtää. Uskoo, että yhdessä voimme tehdä maailmasta paremman paikan meille kaikille.

PAULI TALVITIE on viljellyt päätoimisesti luomuliha- ja kasvislihaa Kuortaneella. Hän on myös osallistunut aktiivisesti yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen toimien muun muassa kunnanhallituksen puheenjohtajana, Luomuliiton puheenjohtajana, Etelä-Pohjanmaan maakunnanyhteistyöryhmän puheenjohtajana, sekä Kokoomuksen periaateohjelmatoimikunnan puheenjohtajana Joensuun puoluekokouksessa.

LASSE MÄNNISTÖ on Kokoomuksen kansanedustaja. Kotikaupungissaan Helsingissä Männistö toimii Kokoomuksen valtuustoryhmän puheenjohtajana sekä kaupunginhallituksen jäsenenä.

© Simi Pennanen

ANSSI KUJALA on Suomen Yrittäjät ry:n varoitustulosjohtaja, jonka vastuulla ovat mm. yrittäjäjärjestön viestintä, mediat, järjestötoiminta sekä paikallinen ja alueellinen elinkeinovaikuttaminen. Hän on työskennellyt aiemmin Kokoomuksessa yli 10 vuoden aikana eri tehtävissä.

SANNA LAUSLAHTI on Kokoomuksen kansanedustaja ja eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen. Hän on jäsenenä myös sivistysvaliokunnassa.

© Kimmo Levonen

SARI SARKOMAA on Kokoomuksen kansanedustaja ja eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen. Hän on jäsenenä myös valtiovarainvaliokunnassa.

LASSE LEHTONEN toimii HUS:n hallintoylilääkärinä ja Helsingin yliopiston terveysoskeuden professorina. Aiemmin hän on toiminut mm. Orion-yhtymä Oy:ssä kliinisenä tutkimusjohtajana, HUSLABin hallinnollisena ylilääkärinä sekä Helsingin yliopiston julkisoikeuden laitoksen johtajana. Hän on toiminut usein asiantuntijana eduskunnan eri valiokunnissa käsiteltäessä terveydenhuollon lainsäädäntöä.

HENRI HEIKKINEN on Helsingissä asuva kainuulais-brasilialainen tietokirjailija, radiotoimittaja ja blogikuuluisuus. Työuransa eri vaiheissa Heikkinen on toiminut opetusallalla, pankkimaailmassa ja yrittäjänä peliteollisuudessa.

VEIKKO SORVANIEMI on tamperelainen olutharrastaja, Pyynikin käsityöläispanimon tiedottaja, osakas ja hallituksen jäsen.

HEIKKI AUTTO on Kokoomuksen kansanedustaja Lapin vaalipiiristä. Hän on eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan sekä tarkastusvaliokunnan jäsen. Autto toimii myös Rovaniemen kaupunginvaltuuston puheenjohtajana.

MARTTI HÄIKIÖ on professori ja historiantutkija, joka on kirjoittanut mm. seuraavat yrityshistoriat: Datatie (datasiirto), Radiolinja (matkapuhelinoperaattori Elisan edeltäjä), Hankkija-Novera, Savon Voima, Nokia Oyj, Alko ja Orion (lääketeollisuus). Hänen viimeisin teoksensa on Bit Bang. Yrjö Neuvo ja digitaalinen kumous (yhdessä Essi Ylitalon kanssa, SKS 2013). Häikiö toimii Euroopan kansanpuoluetta lähellä olevien ajatuspajojen yhteiselimen Wilfrid Martens Centren akateemisen neuvoston jäsenenä ja Suomen Toivo -ajatuspajan tieteellisen neuvottelukunnan puheenjohtajana.

ESIPUHE

Markku Pyykkölä

Kirjoittaja työskentelee Suomen Toivo -ajatuspajan toiminnanjohtajana.

Tätä esipuhetta kirjoitettaessa odotetaan eduskunnan käsittelyyn annettavan vielä 250 hallituksen esitystä. Yritys maailman suunnitelmalliseen hallintaan on ankara ja usko siinä onnistumiseen ilmeinen. Mitä muuten Suomea voisikaan johtaa kuin säätämällä uusia lakeja?

Mielenkiintoisesti suuren yleisön usko normiohjauksen siunauksellisuuteen on kuitenkin rakoilemassa. Aivan viime päivinä mm. visigate, somessa vyöryvä lörtsyraivo tai munataksin ja luistelukenttien jäädyttämisestä vetäytyvän VPK:n kohtaamat vastoinkäymiset ovat saaneet perinteisesti lainkuuliaiset ja esivallalleen uskolliset kansalaiset epäilemään kaiken isällisen ohjauksen tarpeellisuutta. Yhä useammin kansalaiset kokevat ylhäältä tulevan suojelun ja elämäntapaohjailun ahdistavaksi holhoukseksi.

Kansalaisten lisäksi yritykset valittavat sääntelyn ja byrokratian aiheuttamista vaikeuksista: omavalvonta, selvitysten tekeminen, lupien ja lomakkeiden täyttäminen vie aikaa ja rahaa, jonka yrittäjä voisi käyttää liiketoimintansa pyörittämiseen ja uuden synnyttämiseen. Pikkubyrokratiaakin vakavampi kysymys on kokonaisia toimialoja tukevat sääntely. ”Pykälät tarkoittavat toki hyvää...Ne suojelevat kuluttajaa, mutta tulevat samalla suojelleeksi vanhaa tapaa toimia esittämällä paremmat palvelut. Maailman muuttuessa kuluttajaa suojeleva sääntely kääntyykin ikävästi tämän etua vastaan” kirjoittaa liikenne- ja viestintäministeriön kansliapäällikkö Harri Pursiainen¹ pohtiessaan digitalisaation ja innovaatioiden sitkasta etenemistä Suomessa. ”Digitalisaation tietä tasoittaisi vahva poliittinen johtajuus, joka muuttaisi vanhoja toimintatapoja pönkittävän sääntelyasenteen myönteiseksi ja sallivaksi innovaatioille.” Luultavasti Pursiainen ei tarkoita sellaista poliittista johtajuutta, jota sote-järjestämislakiin on ladattu. Siinänsä ns. tuotantovastuualueiden kautta säännellään julkinen tuotanto monopoliasemaan eli määrätään nykyiset tuotantorakenteet pysyviksi - uudella lisähallinnolla marinoituna. Tärkeämpää on, peruspalveluministeri Susanna Huovisen (sd) sanoin, ”estää kilpailuttamisen kierre” kuin edistää toimialan innovaatioita avoimen tilaaja-tuottaja -mallin kautta.

Nähtäväksi jää ovatko julkiset mielenilmaukset merkki pysyvämästä mielipiteenmuutoksesta vai onko kansalaiset tietoisesti lietsottu viranomaisvihaan, kun ”kansaa kiihottavat helppojen klikkien peräs-

”Tie helvettiin on kivetty
hyvillä aikomuksilla”

sä oleva lehdistö ja äänen perässä olevat ensi eduskuntaan mielivät poliitikot”².

Yritysten ja kansalaisten lisäksi puolueet, maan hallitus ja etujärjestöt ovat liittyneet rintamaan in-

toutuen laatimaan listoja turhasta sääntelystä. Puolueista Keskusta ja Kokoomus ovat julkaisseet pamfletteja ja listoja turhasta sääntelystä, hallitus antaa kansalaisilleen äänen otakantaa.fi-nettisivustolla ja esimerkiksi Keskuskaupakamari on tehnyt kattavan kartoituksen yritystoimintaa haittaavista normeista³. Koskahan alkaa jotain tapahtua? Ainakin hallituksen yritys vähentää kunnallista palvelutuotantoa ohjaavaa normistoa, tehtäviä ja velvoitteita, törmäsi ministeriöiden virkamiesvuoreen. Esityksiä kunnilta vähennettävistä tehtävistä ei herunut, vaikka ehdotuksia pyydettiin kaksi eri kertaa. Näemme kansalaistottelemattomuuden lisäksi siis myös virkamiestottelemattomuutta.

Aiheesta käytävään keskusteluun on osallistunut myös tiedemaailma. Esimerkiksi valtio-opin professori Matti Wiberg⁴ Turun yliopistosta kuvaa viiltävästi, miten poliittinen päätöksenteko voi epäonnistua ainakin kolmella eri tavalla: päätetään jotain, jonka toteuttaminen on mahdotonta esimerkiksi resurssien vähäisyyden takia (kuollut kirjain, tavoitteiden ja keinojen ristiriita), luodaan edistyksen illuusio (tavoitteiden epämääräisyys, mittareiden kehittymättömyys) tai unohdetaan kaikkeen hyvää tarkoittavaan sääntelyyn liittyvät ei-aiotut, kielteiset seuraukset. Päätöksellä voidaan saada aikaan haluttuja muutoksia, mutta myös kielteisiä, tarkoittamattomia seurauksia. Saattaa käydä jopa niin, että kielteisten seurausten lieventämiseen tarvitaan uusia voimavaroja. Tilanne on siis päinvastainen kuin sillä kuuluisalla pohjalaisella, jolta pukkasi tulemaan priimaa vaikka hyvää vain tavoiteltiin.

Mielenkiintoinen ajatuskulku tällaisesta kehityksestä on esitetty alkoholimainonnan sääntelyn tiukentumiseen liittyen. Kun mainonta kielletään voi käydä niin, että ostopäätöksissä mielikuvat, joita mainonnalla ja brändäyksellä luodaan, korvautuvat hinnalla eli mainonnan kieltäminen korostaa hinnan merkitystä kilpailutekijänä, joka taas kilpailutilanteessa kannustaa alentamaan tuotteen hintaa, mikä puolestaan lisää kulutusta.

Arvailujen lisäksi ilmiöstä on luonnollisesti tutkimustuloksia. Äskettäin ilmestyneessä kirjassa *Aftermath*⁵ taloustieteen professori Thomas Hall esittelee negatiivisia oheisvaikutuksia, jotka pitkäaikaisten seurantatutkimusten mukaan liittyvät neljään suureen politiikkauadis-

tukseen: liittovaltion tuloverotuksen käyttöönotto, tupakkavero, minimipalkkalainsäädäntö ja kieltolaki. Jokainen näistä lainsäädäntöhankkeista tuotti tarkoitettujen vaikutusten lisäksi vakavia sivuvaikutuksia: rikollisuutta, salakuljetusta, itseään ruokkivan julkisen sektorin, nuorisotyöttömyyttä, virkamiesten korruptiota, myrkytyskuolemia ja vanhimäärien kasvua. Pitkäaikaisten seurantatutkimusten ohella Hall kuva elävästi niitä poliittisia pelejä, joita isojen politiikkauudistusten yhteydessä pelataan. Esim. minimipalkkalainsäädäntö on pysynyt voimassa sen takia, että lain asettamisesta ovat hyötynneet aikuiset ja kärsineet nuoret. Lisäksi hyötyjät on häviäjiä helpommin identifioitavissa ja organisoitavissa edunvalvontaan.

Lukuisia muitakin esimerkkejä tuodaan kirjassa esiin: julkinen politiikkalinjaus omistusasumisen laajentamiseksi Yhdysvalloissa aiheutti maailmanlaajuisen finanssikriisin 2000-luvun alussa, yhden lapsen politiikka Kiinassa hermostuttaa sen naapurimaita nuorten miesten etsiessä ei-kiinalaisia vaimoja tai miten automaattiset nopeuskamerat maanteilla ovat lisänneet peräänajaja kuskien jarrutellassa kameroiden kohdalla. Paperilla lupaavilta näyttävät suunnitelmat harvoin toteutuvat sellaisenaan.

Sääntelyn kanssa on siis syytä olla varovainen. Pullon henki ei aina toteuta niitä toiveita, joita voimien manaamisella on tavoiteltu.

Tässä kirjassessa olemme antaneet äänen eläville yrittäjille, päättäjille ja kansalaisille, joilla on omakohtaista kokemusta sääntelyn aiheuttamista vaikeuksista. Kirjoittajien viesti on, että pitäisi luottaa kilpailun jalostavaan vaikutukseen yritystoiminnassa. Asiakkaita tai henkilökuntaa ei voi saada, jos toiminta ja tuotteet ovat epäkelvoja. Kansalaisten kohdalla taas luottamus sivistyneisiin, koulutettuihin suomalaisiin voisi korvata ulkoapäin tulevan ohjauksen.

Kirjan kokoamisessa on korvaamattomana apuna ollut pääministeri Alexander Stubbin eduskunta-avustajana toimiva Antti Vesala, mistä suuri kiitos hänelle samoin kuin kansanedustaja Sanna Lauslahdelle, jonka aloitteesta kirjahanke aikoinaan käynnistettiin. Toivomme luonnollisesti, että artikkelikokoelmamme voisi toimia innostuksen lähteenä seuraava hallitusohjelmaa kirjoitettaessa. ■

VIITTEET

- 1) Harri Pursiainen: Sääntelyn keveyttä. Savon Sanomat 4.12.2014.
- 2) Teemu Kammonen. Uusi Suomi 13.11.2014.
- 3) Ylisääntelyn seuraukset - Pykälämyrsky vaikeuttaa yritysten toimintaa. Keskuskauppakamari 2014.
- 4) Julkea sektori. Näin byrokratia vaalii omia etujaan. EVA 2014.
- 5) Aftermath: The Unintended Consequences of Public Policies. Cato Institute 2014.

JULKINEN SÄÄNTELY RATKAISUNA JA ONGELMANA

Risto Harisalo

Kirjoittaja on Emeritusprofessori Tampereen yliopistosta.

JOHDANTO

Julkinen sääntely on yksi kolmesta valtiovallan keskeisestä tehtävästä julkisten palveluiden ja julkisten tulonsiirtojen ohella. Viimeisten vuosikymmenten aikana yhteiskunnallinen keskustelu on kohdistunut ensisijaisesti julkisiin palveluihin ja toissijaisesti julkisiin tulonsiirtoihin. Näiden varjossa julkinen sääntely on lähes huomaamatta kasvanut ja vahvistunut ja vasta nyt aletaan herätä sen ongelmallisuuteen.

Kansalaisten tietämys julkisesta sääntelystä vaihtelee huomattavasti. Yhteiskuntatieteissä julkiseen sääntelyyn ei ole kiinnitetty mainittavaa huomiota. Julkisesta sääntelystä on vaikea saada kokonaiskuva, koska sen vaikutukset eri aloilla voivat olla erilaiset. Hyvä esimerkki tästä tilanteesta on äiti Teresan tapaus.¹

Äiti Teresa päätti perustaa New Yorkin kodittomille asuntolan ja osti sitä varten hylätyn talon. New Yorkin kaupunki myi halukkaille yhden dollarin hinnalla hylättyjä taloja ja äiti Teresa sai haluamansa talon. Hänen tavoitteenaan oli tarjota yösjä noin kuudellekymmenelle kodittomalle miehelle nelikerroksisessa suhteellisen vaatimattomasti varustetussa talossa. Talosta esimerkiksi puuttuivat pesukoneet, joten pyykki oli pestävä käsin.

Vaikka kaupunki avusti äiti Teresaa talon hankinnassa, talon täytyi kuitenkin täyttää tietyt kriteerit voidakseen toimia yösjä. Kaupunki esimerkiksi vaati hissien asentamista taloon ja monia muita nykytaloissa yleisiä ominaisuuksia. Nunnat yrittivät selittää, että yösjä ei sellaisia kaipaa, mutta kaupunki ei antanut periksi. Äiti Teresa luopui hankkeesta lähettämällä viranomaisille kirjeen, jossa hän kertoi saaneensa oppia julkisesta sääntelystä ja sen monimutkaisuudesta. Kuukaan viranomainen ei väheksynyt äiti Teresaa, vaan kysymys oli pykälästä, jotka sitoivat kaikkia osapuolia terveeseen järjen vastaisesti.

Äiti Teresan esimerkki paljastaa julkisen sääntelyn hyvät puolet (talo voitiin myydä halvalla) ja huonot puolet (talo piti varustaa tietyt vaatimukset täyttäen). Vaikka kaupunki halusi sääntelyllä turvata asu-

misen laatua, se esti kodittomia saamasta katon päänsä päälle. Sääntelyn moni-ilmeisyyden vuoksi on aiheellista pohtia julkisen sääntelyn olemusta, jotta nähtäisiin sen toivotut ja ei-toivotut ulottuvuudet.

YHTEISKUNTA JALKAPALLOPelinä

Kirkastetaan ajatusta julkisesta sääntelystä kuvittelemalla, että yhteiskunta olisi jalkapallopeli. Kuvitteellinen esimerkki auttaa kirkastamaan julkisen sääntelyn merkitystä. Jalkapallopelissä joukkueiden pelaajat katsomossa olevine kannattajineen edustavat monista asioista eri mieltä olevia kansalaisia. Koska jalkapallopeli ei voi olla anarkiaa, jossa pelaajat toimivat oman mielensä mukaan ja potkivat vastustajiaan, peli tarvitsee säännöt. Nämä säännöt edustavat yhteiskunnassa lainsäädäntöä. Jalkapallon sääntöjen noudattaminen vaatii erotuomaria valvomaan niiden noudattamista. Yhteiskunnassa julkinen valta on erotuomari, jonka tehtävänä on estää ihmisiä ratkomasta keskinäisiä suhteitaan vilpin, pakon ja väkivallan avulla.

Tarkastellaan seuraavaksi erotuomarin - julkisen vallan - toimintaa jalkapallopelissä. Oikeudenmukaisesti toimiva erotuomari vähentää rikkomusten esiintymisen todennäköisyyttä, mutta ei niitä täysin kuitenkaan eliminoi. Samalla hän auttaa pelaajia ja peliä kehittymään myönteiseen suuntaan, vaikka hän ei siihen tietoisesti pyri.

Kun valtio toimii puolueettoman ja oikeudenmukaisen erotuomarin tavoin, yhteiskunnallisissa olosuhteissa alkaa tapahtua samansuuntaista kehitystä kuin jalkapallokentillä. Yhteiskunnan kehittyessä myönteiseen suuntaan, kansalaiset hyväksyvät valtiovallan toiminnan ja tukevat sitä mielellään.

Palataan takaisin jalkapallokentälle ja oletetaan seuraavaksi, että erotuomari toimii puolueellisesti suosimalla toista osapuolta. Tästä seuraa, että tuomaritoiminnasta hyötyvä joukkue turvautuu yhä enemmän vilppiin ja rikkeisiin ja pian toinen joukkue turvautuu samaan välittämättä edes seurauksista. Peli alkaa taantua ja katsojat menettävät siihen mielenkiintonsa.

Yhteiskunnassa käy samoin, kun valtiovalta muuttaa toimintansa luonnetta alkamalla suosia tiettyjä ihmisryhmiä ja intressejä enemmän kuin muita. Vaikka positiivisen suosimisen (preferential policies) tavoitteena on kehittää yhtä ryhmää tai intressiä, sillä on kielteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia, joiden painoarvo aikaa myöten

ylittää alkuperäiset tavoitteet.² Ihmiset menettävät luottamuksensa valtioon ja ovat entistä haluttomampia tukemaan sitä.

Jalkapallon pelin sääntöjä on aika ajoin tarkistettava ja uudistettava. Kun se tapahtuu kaikkien osapuolten yhteisellä harkinnalla ja ymmärryksellä, he sitoutuvat toimimaan yhteisen tahdon mukaan. Kun pelin sääntöjä kehitetään vain muutamien vaikuttajien määräyksestä tai sanelusta, pelaajat eivät sitoudu niihin ja rikkovat niitä tilaisuuden tullen.

”Kun laki ei enää organiso
oikeudenmukaisuutta,
ihmiset alkavat sen avulla
edistää tavoitteitaan”

Tilanne on sama yhteiskunnassa. Jos ihmisten toivotaan kunnioittavan heitä yhteisesti sitovia sääntöjä ja toimivan niiden mukaan, säännöistä on päätettävä harkitusti ajan kanssa niin, että kaikki halukkaat voivat osallistua ja sanoa sanansa. Tämän periaatteen rikkominen johtaa lakien

tehtailuun ja lain kunnioituksen heikkenemiseen. Kun laki ei enää organiso oikeudenmukaisuutta, ihmiset alkavat sen avulla edistää tavoitteitaan ja ratkoa keskinäisiä ongelmiaan. Samalla lainsäädäntö muuttuu yhä enemmän keinoksi suunnitella ja kehittää yhteiskuntaa.

KAKSI JULKISTA SÄÄNTELYÄ

Käyttämällä jalkapalloa esimerkkinä voidaan tunnistaa kaksi erilaista julkisen sääntelyn järjestelmää. Kun valtio on puolueeton erotuomari, sen tehtävänä on varmistaa kansalaisten tasa-arvo lain edessä. Tällaista sääntelyjärjestelmää voidaan luonnehtia vapauden sääntelyksi.

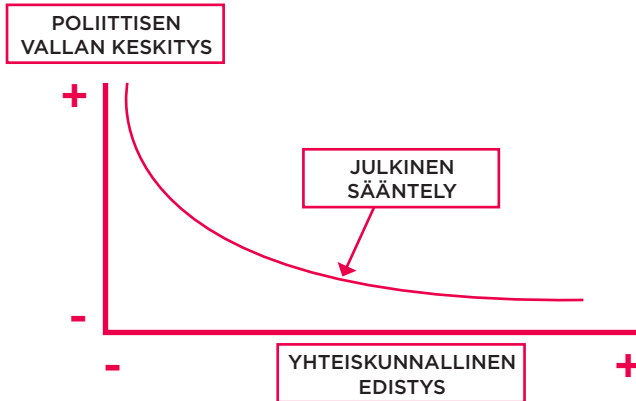
Vapauden sääntelyjärjestelmän avulla ihmiset voivat toteuttaa erilaisia ja toisilleen jopa täysin vastakkaisia suunnitelmia samanlaisesti ja rauhanomaisesti. Samalla yhteiskunta kehittyy sallivaksi, erilaiseksi ja monipuoliseksi tarjoten ainutlaatuisia ominaisuuksia omaaville ihmisille jatkuvasti uusia mahdollisuuksia. Vapauden sääntelyn seuraukset ovat pääsääntöisesti ennakoimattomia ja valtaosaltaan myönteisiä. Vapauden sääntelyllä on vahva prosessinomainen luonne.³

Vapauden sääntely ei ole pysyvä tila, vaan uusien olosuhteiden ja tuotannonalojen synnyttämää myötä asteittain kasvava. Näillä aloilla tar-

vitaan valtiota turvaamaan kansalaisten tasa-arvo lain edessä ja estämään ihmisiä turvautumasta vilppiin, pakkoon ja väkivaltaan. Sääntelyn kasvu ja laajeneminen on kuitenkin suhteellisen maltillista.

Kun valtio toimii epäoikeudenmukaisen tuomarin tavoin, se suosii tavoitteellista, tarkoitushakuista sääntelyä. Tarkoitushakuisessa sääntelyssä valtio harjoittaa positiivista ja negatiivista diskriminaatiota. Edellisessä sääntelyssä valtio antaa jollekin ryhmälle edun, jonka se kieltää muilta. Jälkimmäisessä sääntelyssä valtio määrää taakan tai rasitteen jollekin ryhmälle, mutta ei kaikille.

Jalkapallon pelin esimerkin mukaan tavoitteellisen sääntelyn yhteiskunnalliset seuraukset ovat pääsääntöisesti ennakoimattomia ja valtaosaltaan kielteisiä. Kun valtio on valinnut tämän tien, tavoitteellisen sääntelyn kasvulle ei näytä olevan esteitä. Lainsäätäjille sääntely näyttäytyy rationaalisena, nopeana ja vaikuttavana keinona ratkoa yhteiskunnallisia ongelmia ja edistää erilaisia poliittisia tavoitteita.⁴ Ihmisten on vaikea ymmärtää, että sääntely on liian nopeaa ollakseen tehokasta, liian laajavaikutteisista ollakseen hyödyllistä ja liian sidoksissa ajankohtaisiin intresseihin palvellessaan kansalaisten tasa-arvoa lain edessä.⁵ Kuvio 1 havainnollistaa edellä sanottua.

KUVIO 1. Vapauden ja tavoitteellisen sääntelyn yhteiskunnalliset seuraukset

Kuvio 1 kertoo, että vapauden sääntely hajauttaa yhteiskunnallista valtaa ja vahvistaa kansakunnan henkistä ja taloudellista kehitystä.

tä. Vastaavasti tavoitteellinen sääntely lähes pääsääntöisesti edellyttää poliittisen ja taloudellisen vallan keskitystä ja heikentää aikaa myöten henkistä ja taloudellista kehitystä. Tavoitteelliseen sääntelyyn liittyy huomattavasti enemmän huomionarvoisia ongelmia kuin vapauden sääntelyyn.

TAVOITTEELLISEN SÄÄNTELYN KESKEISIMMÄT ONGELMAT

Koska tavoitteellisen sääntelyn avulla yleensä edistetään joitain hyviksi nähtyjä pyrkimyksiä, niiden kuvaaminen synnyttää usein vaikeasti tulkittavan kielellisen kokonaisuuden. Jokainen voi mielessään pohdita esimerkiksi kuinka vaikeaa on määritellä lakiin turvallisen vasaran käsite. Kun lakeja säädettyä otetaan kantaa monimutkaisten ongelmien syy- ja seuraussuhteisiin, sääntelyyn voi sisältyä tulkintoja vaikeuttavia käsitteitä ja ristiriitaisuuksia.

Tavoitteellisen sääntelyn toinen ongelma on sen jatkuva kasvu ja laajeneminen. Kun sääntelyn tielle on lähdetty, valtion on puututtava avautuviin ongelmiin uudella sääntelyllä. Murray Rothbard tunnisti jo vuonna 1970 useita konkreettisia esimerkkejä tavoitteellisesta sääntelystä Yhdysvalloissa:⁶

1. Hintojen sääntely
2. Yritysten pääsyä markkinoille ja toimintaa markkinoilla koskeva sääntely
3. Tuotteiden ominaisuuksia ja laatua koskeva sääntely
4. Työolosuhteita koskeva sääntely
5. Työsuhteen perustamista, muuttamista ja kumoamista koskeva sääntely
6. Tariffit
7. Palkkausta koskeva sääntely
8. Naisten ja lasten työtä koskeva sääntely
9. Maahanmuuttoa koskeva sääntely
10. Ulkomaalaisten palkkausta koskeva sääntely
11. Valtion taloudelliset tuet yrityksille
12. Monopolien suojelua ja rajoittamista koskeva sääntely
13. Patenttilainsäädäntö
14. Julkisia tuottajia ja yrityksiä koskeva sääntely
15. Ympäristönsuojelua koskeva sääntely
16. Verotus eri muodoissaan
17. Työttömyyden hoitoa koskeva sääntely
18. jne.

Edellä mainitut esimerkit ovat tuttuja myös Suomessa ja muissa Euroopan Unionin jäsenmaissa. Ne osoittavat, että Suomi on etään- tynyt vapauden sääntelystä tavoitteellisen sääntelyn suuntaan. Yhteiskunnan sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat eivät selity vapaalla markkinataloudella kuten usein väitetään, vaan yhteiskunnallisen val- lan keskityksellä ja sen tuottamalla tavoitteellisella sääntelyllä.

Kolmas tavoitteellisen sääntelyn ongelma liittyy sen aiheuttamiin kustannuksiin. Valtiolle säänte- lyn voimaansaattamisen kustan- nukset ovat suhteellisen vähäiset, mutta niistä väijäämättä aiheutuu kustannuksia sääntelyn kohteil- le kuten yrityksille. Näitä kustan- nuksia kutsutaan sääntelyyn mu- kautumisen kustannuksiksi, kun yritykset yrittävät toimia sääntelyn vaatimalla tavalla.⁷ Koko yhteis- kunnan tasolla nämä kustannukset voivat olla huomattavat.

”Erilaisissa ristiriita- tilanteissa yksilöiden voi olla helpompaa toimia sääntöjen vaatimusten mukaan kuin moitteettomasti ja vastuullisesti.”

Viimeisenä tavoitteellisen sään- telyn ongelmana on mainittava sääntöjen vaatiman toiminnan ja ih- misten henkilökohtaisen moraalin välinen, aivan liian vähälle huomi- olle jäänyt suhde. Sääntely voi vaatia joko enemmän tai vähemmän ponnistelua kuin mihin yksilöt pystyvät. Sääntely voi olla ristiriidassa yksilön työtä ohjaavien moraalinormien kanssa. Erilaisissa ristiriitati- lanteissa yksilöiden voi olla helpompaa toimia sääntöjen vaatimusten mukaan kuin moitteettomasti ja vastuullisesti. Nämä ongelmat kärjisi- tyvät työpaikoilla.

POHDINTA

Suomalaisessa yhteiskunnassa on huomaamatta siirrytty hyvinvoin- nin tuottamisessa julkisista palveluista julkiseen sääntelyyn ja Suomi on muuttunut sääntely-yhteiskunnaksi. On mahdollista, että jos val- tio sallisi markkinoiden toimia vapauden sääntelyn logiikalla, julki- siin palveluihin kohdistuva taloudellinen paine ei olisi niin kova kuin se nyt on. Vaikka väite, että maamme taloudelliset ongelmat selittyvät osaltaan tavoitteellisella sääntelyllä, voi tuntua kärjistykseltä, siinä on kuitenkin totuuden siemen, johon pitää suhtautua vakavasti. ■

VIITTEET

- 1 Ks. erityisesti Howard 1994, s. 3-4.
- 2 Ks. erityisesti Sowell 1990.
- 3 Sowell 1987, s. 121.
- 4 Leoni 1991, s. 7.
- 5 Leoni 1991, s. 7.
- 6 Rothbard 1970.
- 7 Tästä problematiikasta ks. Harisalo 2008 ja Harisalo & Rannisto 2010.

LÄHTEET

Harisalo, Risto (2008). Sääntelyn vaikutus työn luomiseen: Tutkimus pk-yrityksistä. Johtamistieteen laitos & Tampereen yliopisto. Suomen Toivo. Helsinki.

Harisalo, Risto & Rannisto, Pasi-Heikki (2010). Julkinen hallinto yhteiskunnan rakentajana. Johtamistieteen laitos & Tampereen yliopisto. Suomen Toivo. Helsinki.

Howard, Philip K. (1994). The Death of Common Sense: How Law Is Suffocating America. Random House. New York.

Leoni, Bruno (1991). Freedom and the Law. Liberty Fund. Indianapolis.

Rothbard, Murray (1970). Power and Market: Government and the Economy. Sheed Andrews and McMeel, Inc. Kansas City.

Sowell, Thomas (1987). A Conflict of Visions: Ideological Origins of Political Struggles. Morrow and Company, Inc. New York.

Sowell, Thomas (1990). Preferential Policies: An International Perspective. William Morrow and Company, Inc. New York.

BYROKRATIA TAPPAA TALOSSA JA PUUTARHASSA

Jukka Niemelä

Kirjoittaja on espoolainen yrittäjäaktivisti.

Suomalainen lainsäädäntö on steriloinut koko kansakunnan. Missään muualla maailmassa on tuskin yhtä tiukat ja steriilit lait hygienian ja ruoan käsittelyn suhteen. Silti vähintään joka toisella vastaantulijalla on joku yliherkkyys tai intoleranssi. Byrokratia on onnistunut tappamaan elimistölle sekä hyödylliset että haitalliset bakteerit.

Nostan hattua suomalaisille virkamiehille. He noudattavat pilkun-tarkasti toinen toistaan hyödyttömämpiä ja älyttömämpiä lakeja, joita tavallisesta elämästä vieraantuneet (lain)säättäjät keksivät, koska luulevat että suomalainen ei osaa ajatella itse. Tai jos ajatteleekin, ei ainaakaan maalaisjärjellä. Reissukäyttäytymiseni on suomalaisen elintarvikewiranomaisen painajainen. Oli vuosi 2010. Kävelin perheeni kanssa aurinkoista rantakatua Thaimaassa. Kohdalleni sattui mies, jonka mopedin tarakalla oli hiiligrilli. Ostin itselleni hiiligrillistä herkullisen maissin. Muutaman kymmenen metrin päässä samanlaisesta katu-kioskista nainen myi minulle kana-annoksen. Kotimatalla pysäytin vuokra-automme paikallisen torin kupeeseen. Perheeni nyrpisteli neniään, mutta minä söin vähän sitä, vähän tätä – mikä näytti ruoalta ja tuoksui hyvältä. Teen samaa kaikilla reissuillani missä päin maailmaa tahansa. Ainoat ruokamyrkytykseni olen saanut länsimaisissa, siisteissä ravintoloissa.

PIRKKALAN PULLA ON VIRKAMIEHEN MÄRKÄ PÄIVÄUNI

Maatilyrittäjä pisti Pirkkalassa lapun luukulle. Syyksi ahkera yrittäjä ilmoitti, että terveysviranomaiset olivat kieltäneet pullan myynnin hänen kauppansa ulkopuolelle. Pullia kun ei saa myydä elintarviketilassa, koska niissä on käytetty käsittelemätöntä tilamaitoa. Terve vaan. Olen itse juonut käsittelemätöntä tilamaitoa mummolan lehmän utareesta. Siitä ei tullut sen kosteampaa pierua kuin Thaimaan kanastakaan.

Pirkkalan pullagate on malliesimerkki poliitikkojen kyvyttömyydestä ymmärtää minkäänlaisia arkielämän kokonaisuuksia. Valko-

kaulussorsat tuijottavat silmät kiiluen yksittäisiä faktoja ymmärtämättä todellisuutta. Kun joku asiantuntija sanoo, että tilamaidossa voi olla haitallisia bakteereja, nyökyttelee lainsäätäjien armeija tahdissa päitään. Se, kuinka asia ilmenee yrittäjän arjessa, on poliitikolle yhtä mystinen kuin polkupyörä hauelle.

Pirkkalan maatilayrittäjä Ollila kertoo yrittäjyyden olleen mah-
tavaa. Harmitteli kovasti, että joutui pistämään lapun luukulle. Sen
enempää terveystervanomainen kuin poliitikkokohan ei ymmärrä, että
yrittäjän luukulle tulee lappu alta aikayksikön, jos pullasta tulee pas-
katauti tai kala on vanhentunutta. Siitä pitävät huolen sosiaalinen me-
dia ja perinteinen lehdistö. Yrittäjälle ei laatu ole kunnia-asia, se on
elinehto. Yrittäjä tietää sen, virka-
miehet ja poliitikot eivät.

”Jos Pirkkalan Ollila olisi
saanut myydä pullaa niin
perhanasti, hän olisi ehkä
jonain päivänä palkannut
avukseen leipurin tai
myyjän.”

Entäpä opiskelija, joka päät-
ti työllistää itsensä ja aloittaa voi-
leipämyynnin Onnibus-linja-au-
toyhtiön reiteillä? Hän kertoi, että
erilaisiin lomakkeisiin ja lupapro-
sesseihin meni yhteensä kuukau-
si. Siis 30 päivää. Se tarkoitti, et-
tä opiskelija käytti kesälomastaan
noin 40 % paperitöihin, ennen

kuin sai aloittaa yritystoimintansa. Jos opiskelija olisi voinut aloittaa
eväsbisneksensä saman tien, hän olisi tehnyt yli kaksinkertaisen lii-
kevaihdon. Se olisi tuottanut verotuloja valtiolle, lisännyt opiskelijan
ostovoimaa ja laittanut rahan kiertämään. Mutta ei. Tässäkään tapa-
uksessa lainsäätäjät ei ymmärrä, että opiskelijan bisnes olisi loppunut
ensimmäiseen pilaantuneeseen murkinaan. Onnibus olisi heivannut
kaverin pihalle, ettei Onnibussin brändi kärsi. Ja opiskelijalta ei kukaan
olisi sen jälkeen ostanut mitään omatekoista syötävää.

Urheiluseurat ja koululuokat eivät ole yrityksiä. Niissä kasvaa kui-
tenkin omatoimisia ja ahkeria, yhteisistä asioista välittäviä ihmisiä,
joista jotkut ovat jonain päivänä yrittäjiä. Siksi onkin älytöntä, et-
tä elintarvikelaki ulottaa limaiset lonkeronsa niihinkin. Perinteisissä
koulumyyjäisissä pitäisi olla hygieniapassit ja katkeamattomat kylmä-
ja kuumaketjut, jos siellä myydään ruokaa. Lisäksi einesten myynnis-
tä pitäisi tehdä ilmoitus, jotta terveystarkastajien haukkaparvi pääsi-
si haaskoille, ja lasten ja nuorten vanhemmat joutuisivat talkootyöllä
tehtyjen kinkkupiiraiden myynnin sijaan kaivamaan omaa kuvettaan.

Onneksi tässä suhteessa määräykset ovat hieman löystyneet. Mutta vain hieman.

Hygieniää ei tarvitse ottaa kevyesti. Maailma vilisee erilaisia bakteereja, joista osa on ainakin tietyille ihmisryhmälle jopa hengenvaarallisia. Se ei kuitenkaan tarkoita, että lainsäätäjän täytyy nor-sunluuornistaan sterilisoida koko maapallo – se kun ei ikinä ole mahdollista.

Elintarvikkeisiin liittyvä lainsäädäntö on vain yksi esimerkki siitä, kuinka kokonaisuudesta ja yrittäjän arjesta näennäisesti irrallinen asia lopettaa koko yritystoiminnan. Jos Pirkkalan Ollila olisi saanut myydä pullaa niin perhanasti, hän olisi ehkä jonain päivänä palkanmyydä avukseen leipurin tai myyjän. Tällä kertaa terveystarkastajat kuitenkin voittivat 1-0. Valtio menetti yhden itsensätyöllistäjän ja verotuloja. Tavalliset tallaajat menettivät sympaattisen maalaiskaupan.

TYÖTÖN PAKOTETTIIN TOIMETTOMAKSI

Poliittisissa puheissa velloo erilaisia keskusteluja siitä, että työttömän täytyy ottaa vastaan mitä tahansa työtä tai edut leikataan giljotiinilla ennätysajassa. Entä jos töitä ei ole tarjolla? Entä jos joku työtön haluaa tehdä jotain hyödyllistä ja auttaa kaveriaan? Vastassa on ainakin aikapankkigatesta tuttu musta uhka, jota verottajaksi kutsutaan. Jos jee-saat naapuriasi, se voi olla naapurille verotettavaa tuloa. Miksi? Siksi, että joku olisi voinut saada samasta työstä rahaa. Siksi, että naapurisi on saanut rahanarvoisen hyödykkeen, josta pitäisi maksaa veroa. Tai ainakin työn määrän taloudellinen arvo pitäisi jokaisen kansalaisen osata arvioida oikein. Yliarviointi johtaa naapuriparan veromätkeytiin ja aliarviointi herättää lahjaverokarhun, joka kuitenkin ei nuku koskaan. Lainsäätäjien ja virkamiesten näkökulman perusteella ei siis kannata tarjoutua haravoimaan eläkeläisnaapurin pihaa pelkästä auttamisen halusta.

Pirkanmaan TE-keskus katkaisi parkanolaiselta työttömältä työnhakijalta työttömyyskorvauksen. Syyksi intopinkeät virkamiehet kertoivat tulkintojaan ja kokonaisarviointejaan. Tosiasiassa työtön oli oma-aloitteinen ja aktiivinen, ja halusi tehdä jotain hyödyllistä. Hän auttoi tuttavaansa, kierrätyskeskuksen omistajaa uuden keskuksen avajaisissa. Työtön Partanen erehtyi keittämään kahvia väärässä paikassa väärään aikaan.

Partanen nimittäin esiintyi lehtihaastattelussa, jonka perusteella TE-keskuksen kamreeriarmeija oli sitä mieltä, että Partanen työskentelee kierrätyskeskuksessa. Toista mieltä oli Voutilainen, paikan omistaja.

Tästä surkuhupaisasta episodista jää vain paska maku suuhun ja ikäviä muistoja. Nimittäin Partanen ei uskalla enää käydä koko Kierrätyskeskuksessa, kun TE-keskuksen agentit olivat vihjailleet nähneensä hänet siellä. Voutilainen tuskin pyytää enää ketään työtöntä avukseen, ja työssäkäyviä hän ei voi avukseen ottaa, ne kun sattuvat olemaan jo töissä. Voutilainen pyörittää kierrätyskeskusta omin voimin niin pitkään kuin jaksaa palkkaamatta apuvoimia.

Mitä tämä todistaa? Sen, että virkamiehillä on aivan liikaa päätäntä- ja tulkintavaltaa. Jos Partanen olisi saanut rahaa tililleen, se näkyisi tiliotteessa. Jos Partanen olisi saanut rahaa lapaseen, Voutilaisella olisi siitä tosite. Sen sijaan, että TE-virkahirmu olisi käyttänyt mallisjärkeään, hän käytti diktatuurista päätäntävaltaansa. Partasen pitäisi ilmeisesti kuluttaa aikaansa kotona tai internetissä ja tehtailla työhakemuksia. Tai sitten hänen pitäisi istua lainsäättäjiä velvoittamana umpitylsillä työllisyyskursseilla, joista ei ole mitään hyötyä.

Entä jos Partanen olisikin vakuuttanut Voutilaisen, että hänen kannattaa palkata Partanen vaikka osa-aikaiseksi? Seurauksena jumalaton paperishow, lomakkeita, ilmoituksia, työttömyyskorvauksen karenssia ja vaikka mitä. Ja sama rulljanssi uudelleen joka kerta, kun Voutilainen haluaisi maksaa Partaselle rahaa, josta lopulta jokainen euro kilahtaisi valtion kassaan. Ei käy. Voutilaisen ei kannata työllistää, ainakaan Partasta. Ja Partasen, hänen ei kannata tehdä yhtään mitään. Valitettavasti.

LAPPU LÄÄKÄRIKESKUKSEN LUUKULLE 26 VUODEN JÄLKEEN

Heinäkuussa 2014 Etelä-Suomen sanomien mielipidepalstalla ja verkkosivulla käytiin väkevää keskustelua Hämeenkoskella sijaitsevan pienen lääkärikeskuksen, J&K Joensuu Oy:n toiminnasta. Tai itse asiassa siitä, että lääkärikeskuksen toimitusjohtaja Jyrki Joensuu laittoi lapun luukulle 26 toimintavuoden jälkeen, kiitos byrokratian.

Julkinen sektori paisuu. Virkamiehet ulvovat kuutamoon lisää valvontaresursseja, kun nykyiset eivät riitä. Tuhon kierre on ilmeinen, mutta sokea virkamies ei sitä näe. Mielipuolisen fanaattinen ylival-

vonta tappaa yksityisen sektorin, joka rahoittaa julkisen sektorin, jonka palveluksessa nuo virkamiehet ovat. Valtio ottaa velkaa, jotta voisi rahoittaa tämän hulluuden. Hulluudesta puhuu myös Jyrki Joensuu – ei tosin mielellään.

Joensuu aloitti lääkärikeskustoiminnan vuonna 1988. Paperitöihin meni hänen mukaansa pari päivää. Toimiluvan saannin jälkeen Joensuun lääkärikeskus ei ole saanut valvontaviranomaisilta yhtään huomautusta. Ei yhtään. Nolla. Lukumäärä sisältää myös kaikki verottajan antamat huomautukset.

Vuonna 2013 koitti päivä, jolloin lääkärikeskus J&K Joensuu Oy:n piti vaihtaa toimitiloja. Toimitilan vaihdoksen vuoksi myös toimilupa piti hakea uudelleen. Virkamiehille on sanomattakin selvää, että toiminta täytyy arvioida uudelleen, kun tilat vaihtuvat. Yli neljännesvuosisadan ajan lääkärikeskusta pyöritäneen, nolla huomautusta saaneen toimitusjohtaja Joensuun kyvyt tuskin olisivat arviointiin riittäneet. Itsekin yrittäjänä tiedän, että laatu, ammattilypeys, asiakastyytyväisyys ja hyvä maine ovat parasta markkinointia. Niiden vastakohdat tappavat yrityksen muutamissa viikossa, enintään kuukausissa.

Uuden toimiluvan hakuprosessi oli suoraan sanottuna helvetin esikartanon kidutuspataljoonan aikaansaannoksia. Joensuulla meni kaavakasan opiskeluun omaa työaikaa viikko. Jos esimerkiksi Terveystalon yleislääkäri laskuttaa 129 euroa tunnilta ja yrittäjälääkärin aliarvioitu viikkotyötuntimäärä on 40, kaavakasan läpitahtoaminen maksoi Joensuulle vaivaiset 5 160 euroa. Kulut tietysti juoksivat samaan aikaan, joten todellinen kustannus on reilusti suurempi.

Kaiken kaikkiaan papereita kertyi kahdeksan vaaksan korkuinen pino. Minun vaaksani on 19 senttimetriä, joten samalla mitalla Joensuun pöydällä oli 152 senttimetriä korkea pino. Puolitoista metriä byrokratian hiomatonta helmeä. Omavalvontasuunnitelma oli kahdeksan sivun mittainen. Siivouskomerossa täytyy olla lattiakaivo. Sehän nyt on vähintä, mitä lääkärikeskukselta voidaan odottaa.

”Uuden toimiluvan hakuprosessi oli suoraan sanottuna helvetin esikartanon kidutuspataljoonan aikaansaannoksia. Joensuulla meni kaavakasan opiskeluun omaa työaikaa viikko.”

Joensuun onneksi hän on tolkun mies. ”*Toimiluvan hakuprosessi oli niin mielettömän vaikea, että en mokomaan hullutukseen suostunut. Palvelumme kehittämisen sijasta lopetimme toiminnan virallisena palveluntuottajana.*” Tällä päätöksellä Joensuu turvasi oman terveytensä ja taloutensa. Neljännesvuosisadan aikana kehittynyt sääntö-mammutti tuijotti Joensuuta silmiin niin tiukasti, että Joensuu ym-märsi väistyä sivuun.

Lääkärikeskus J&K Joensuu Oy:n esimerkki on yksi niiden kymmenien joukossa, jossa valtio häviää aina. Joka kerta. Nyt ja tulevaisuudessa. Virkamiehet eivät osaa ajatella valvonnan ja byrokratian vaikutuksia huomista pidemmälle. Yrityksiä lakkautetaan, niitä siirretään Viroon yhä kiihtyvällä tahdilla niiden 27 000 jo siellä olevan suomalaisen yrityksen lisäksi ja Suomessa olevia työntekijöitä irtisanoitaan. Valtion lääke tähän on ajaa alas kansalaisille tarkoitettuja palveluita, lisätä yrityksiin kohdistuvaa sääntelyä, nostaa veroja ja ottaa lisää lainaa maksaakseen kaiken tämän hulluuden.

TYÖSUOJELUVIRANOMAISET TEURASTIVAT LIALLISEN JOUSTAVUUDEN

Maaliskuussa 2014 Talouselämässä ja yrittajat.fi-verkkosivustolla uutisoitiin ja keskusteltiin työsuojeluviranomaisten käynnistä Varsinais-Suomen vuoden 2013 nuorena yrittäjänä palkitun Petri Hollménin omistamassa Lyyti Oy:ssä. Työsuojeluviranomaisen löydökset paljastivat karun totuuden: Lyyti Oy:ssä on aivan liikaa joustavuutta! Moinen toiminta on saatava aisoihin ja välittömästi.

Laki on laki, ja se on sama kaikille. Se täytyy muistaa työelämässä ja tätä pamflettia lukiessa. Osa laeista on kuitenkin säädetty esiteollisella aikakaudella, sotakorvausvuosina tai muuna aikana, jolloin suomalainen yritystoiminta oli aivan muuta kuin se on tänä päivänä. Satojen tai tuhansien työntekijöiden massiivisista teollisuuslaitoksista on siirrytty kohti muutamien tai muutamien kymmenien työntekijöiden asiantuntijayrityksiä. Näissä asiantuntijayrityksissä työskentelyn fokuksessa on lopputulos tiettyyn ajankohtaan mennessä, ei läsnäolo yrityksessä ennalta määrättyä ajankohtana ennalta määrätyn ajan. Jos joku tekee häneltä odotetun työpanoksen keskellä yötä neljässä tunnissa ja toinen päivällä kahdeksassa tunnissa, se pitäisi sallia. Näin ei kuitenkaan ole.

Hollménin mukaan heidän käytössään oleva järjestely perustuu luottamukseen työntekijän ja työnantajan välillä. Firmassa on hyvä fiilis, eikä yrittäjän itsensääkään tarvitse esittää 12-tuntisia työpäiviä paiskivaa supersankaria. Hyvä johtaja, hyvä fiilis, hyvä firma.

Työsuojelutarkastaja penkoi Lyyti Oy:n toimintaa kahden tunnin ajan. Parituntisen rupeaman aikana käytiin läpi työterveyshuollon järjestäminen, työterveyshuollon työpaikkaselvitys, työterveyshuollon toimintasuunnitelma, yleissitovan työehtosopimuksen noudattaminen, työhön perehdyttäminen ja opastus, määräaikainen työsuhde, työnteon keskeiset ehdot, työntekijöiden ylityökertymät, palkkalaskelman antaminen, vuosilomakirjanpito, häirintä ja epäasiallinen kohtelu, psykososiaalinen kuormitus, työsuojelupäällikön nimeäminen, työsuojeluvaltuutetun nimeäminen, työsuojeluvaltuutetun ajankäyttö, työsuojelutoimikunta, työsuojeluvaltuutetun oikeus saada koulutusta ja työsuojelupäällikön valmiudet tehtävien hoitoon. Raportissaan työsuojelutarkastaja kuitenkin toteaa, että muilta osin yritystä ei tarkastettu ja työpaikalla voi olla epäkohtia, jotka jäivät nyt löytymättä.

Eniten noottia palkittu yrittäjä sai siitä, että toiminta on liian joustavaa. Hollmén on rakentanut yritykseen kulttuurin, jossa työntekijöiden mielestä parasta on porukka, rentous ja vapaus. Jokainen voi tehdä työtä siten kuin itselle ja asiakkaalle on parasta. Suurin osa tekee työtään kello 9 ja 17 välillä. Nine to five. Palkittuna yrittäjänä Hollmén osaa taatusti pitää liiketoiminnan näpeissään niin, että toiminta on kannattavaa. Ehkä jopa kasvavaa. Hän osaa varmasti pitää huolta myös työntekijöiden tyytyväisyydestä, hyvinvoinnista ja jaksamisesta, koska työntekijät ovat ohjelmistoyrittäjälle ainut rahantekoväline. Työsuojelutarkastajan mielestä Hollmén ei kuitenkaan siihen kykene, vaan toiminta täytyy saada järjestelmälliseksi. Ja mikäpä olisi-kaan parempi tapa aloittaa kuin järjestelmä.

Työsuojelutarkastajan käynnin jälkeen Lyyti Oy:n tiloihin tulee kellokorttijärjestelmä. Lisäksi firmassa täytyy alkaa laatia työvuorot ja ylläpitää työvuorolistaa. ”Luulin päässeeni eroon tuosta helvetistä ra-

”Osa laeista on säädetty esiteollisella aikakaudella, sotakorvausvuosina tai muuna aikana, jolloin suomalainen yritystoiminta oli aivan muuta kuin se on tänä päivänä.”

vintola-alan taakse jätettyäni, mutta ei”, toteaa Hollmén. Niin, työvuorolista koskee työaikalainsäädännön mukaan jokaista työntekijää. Työsuojelutarkastaja ripittää Hollménia raportissaan: ”Työnantajan on laadittava työpaikalle työvuoroluettelo, josta käyvät ilmi työntekijän säännöllisen työajan alkamisen ja päättymisen sekä päivittäisten lepoaikojan ajankohdat. Työvuoroluettelo on saatettava kirjallisesti työntekijöiden tietoon viimeistään viikkoa ennen siinä tarkoitettua ajanjakson alkamista.”

Eräässä aamupalaverissa yksi Lyyti Oy:n työntekijöistä kysyi, eikö riitä että merkkää kalenteriinsa loma-ajankohdat. Toki se riittäisi työntekijälle ja työnantajalle, mutta ei ylikireälle valvontaholhousyh-teiskunnallemme. Työsuojelutarkastajan raportti kertoo, että Lyyti Oy ei ole ”riittävän järjestelmällisesti tunnistanut työajoista (klo 9-17),

työtilasta (toimisto, ylin kerros, kattoterassi, näkymä Blankoon), muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvia haitta- ja vaaratekijöitä.” Siisti sisätyö klo 9-17. Työvälineenä tietokone. Ei kolmi-vuorotyötä teollisuuslaitoksessa, käsiä irti repiviä koneita tai riskejä pudota kemikaalipataan, jossa liha irtoaa luista sekunneissa.

Työsuojelutarkastaja aiheuttaa toiminnallaan tyytymättömyyttä työyhteisössä, koska palkittuna yrittäjänä Hollmén toimii lakien mukaan. Maine on yrittäjälle tässäkin kohtaa menestystekijä. To-

”Todennäköisesti työsuojelutarkastajan raportti johtaa myös siihen, että Hollménin työpäivät venyvät 12-tuntisiksi, koska yritystä täytyy johtaa silloin kun työntekijät ovat paikalla ja maksavat asiakkaat töissä.”

dennäköisesti työsuojelutarkastajan raportti johtaa myös siihen, että Hollménin työpäivät venyvät 12-tuntisiksi, koska yritystä täytyy johtaa silloin kun työntekijät ovat paikalla ja maksavat asiakkaat töissä. Ylitöinä paiskitaan erilaisia raportteja, kaavakkeita, riskiarviointeja ja ties mitä, jotka eivät palvele yrittäjää, Lyyti Oy:tä, sen työntekijöitä, BKT:n kasvua tai mitään muutakaan positiivista Suomen valtion kan-nalta. Ainoastaan takakireää työsuojelutarkastajaa.

SOSIAALITOIMI PAINOSTI YRITTÄJÄ KOSKIKANKAASTA TYÖTTÖMÄN

Taivalkoskelainen Ari Koskikangas bongasi syyskuussa 2014 paikallislehti Koillissanomista ilmoituksen: ”Taivalkosken yläasteen auditoriossa järjestetään tänään monipuolinen yrittäjäseminaari. Tilaisuudessa kartoitetaan muun muassa se, mitä palveluita kunnassa tarvitaan. Lisäksi pohditaan miten yrittäjävalmiuksia voitaisiin parantaa. Seminaarissa otetaan esille myös se, miten työttömyyden voisi vaihtaa yrittäjyyteen.” Haastatellessa Koskikangas nauraa partaansa. Hän nimittäin kertoo, kuinka yrittäjyys vaihdetaan työttömyyteen vastoin yrittäjän tahtoa.

Taivalkoski on hieman yli 4 000 asukkaan kunta Koillismaalla. Vuonna 2011 työttömyysprosentti oli keskimäärin 17, ja vuonna 2013 tuloveroprosentti 20,5. Suurin työllistäjä on julkishallinto, jonka palveluksessa on kolmannes Taivalkosken työvoimasta. Näitä lukuja ymmärtävät ihmiset tietävät, että työpaikat ovat kiven alla.

Koskikangas perusti ATK-alan yrityksensä vuonna 2008, koska oman alan töitä ei kunnasta löytynyt. Samana vuonna niskaan putosi maailmanlaajuinen taantuma, jonka jälkiä korjataan edelleen. Taivalkosken kokoisessa kunnassa keskellä syvintä lamaa ei Koskikankaan palveluille kuitenkaan ollut riittävästi kysyntää. Yrittäjänä Koskikangas joutui ”sossun luukulle”, eli hakemaan toimeentulotukea. TE-toimisto ei myöntänyt Koskikankaalle starttirahaa tai tukea yrityksen perustamiseen, koska hän ei ollut käynyt yrittäjäkursssia. Merkonomin ja datanomin paperit taskussa ja pitkä työkokemus eivät riitä.

Tukea maksettiin yksinkertaisella matematiikalla: sen mukaan mitä alijäämää Koskikankaan tuloihin jäi kun vähennettiin se osa mitä hänen yrityksensä tuotti. Yritystoiminta piti vaikeuksista huolimatta Koskikankaan toimeliaana oman alansa asioiden parissa. Homma toimi aikansa. ”*Halusin pitää yrityksen ja sen tuoman yhteiskuntakelpoisuuteni*”, kertoo Koskikangas ja jatkaa: ”*Samalla tunsin olevani täysivaltainen jäsen kuntani elinkeinoelämässä ja pidin yllä ammattitaitoani ja aktiivisuuttani.*”

Sitten tuli pää vetävän käteen. Kunnan sosiaalitoimi ilmoitti Koskikankaalle, että yritystoiminta täytyy lopettaa kokonaan, jos haluaa saada asumis- tai toimeentulotukea. Perusteena oli, että kannattamattonta yritystoimintaa ei voida tukea. Niinpä Koskikangas ajoi firman sa alas sosiaaliviranomaisten käskystä. Elämä muuttui kertaheitolla helpommaksi, kun virkamiehet pääsevät vähemmällä paperinpyöri-

tyksellä, eikä Koskikankaan pienen yrityksen tuoma tulo sekoita heidän päivärytmiään.

Tuki- ja työllistämistoiminta sai uuden käänteeseen, kun sosiaalitoimi, KELA ja paikallinen TE-toimisto päättivät, että Koskikankaan täytyy aloittaa kuntouttava työ. ”Porailen nyt reikiä telkänpönttöihin yhteiskunnan rahoilla sen sijaan, että saisin yrittäjänä pitää itseni viireessä ja toimintakykyisenä omatoimisesti. KELAn ja sosiaalitoimen ei tarvitsisi tuhlata kallisarvoisia resursseja tai kuntoutustukia minuun, koska täällä on niitä, jotka tarvitsevat niitä kipeämmin”, tuskailee Koskikangas.

Ymmärtääköhän kukaan Koskikankaan kaltaisten tapausten konkaisvaikutuksia, saati kustannuksia? Tuskin. Hän ei ole lajissaan ainutlaatuinen. Yhä useampi suomalainen on työhaluinen ja työky-

kyinen. Jokaisesta ei ole yrittäjäksi, koska yrittäjä on lähes lainsuojaton ja sosiaaliturvaton – vaikka maksaakin verot ja eläkemaksut itse, omasta palkastaan. Yrittäjyys on monelle aivan liian pelottavaa ja tuntematonta.

Poliitikot aktivoituvat puolustamaan yksinyrittäjyyttä erityisesti ennen vaaleja. Otsikoihin pääsee kätevästi kaiken maailman normitalkoilla ja yrittäjien kaverina. Vaalien välillä kiristetään veroja ja lainsäädäntöä. Mitä itse asiassa

”Olisi väärin sanoa, että lainsäätäjät ovat tyhmiä. Harva tyhmä pääsee eduskuntaan, tai sitten äänestäjät ovat tyhmiä. Sen sijaan uskallan väittää, että lainsäätäjät ovat laiskoja.”

kannattaisi sen sijaan tehdä? Oikeus kansalaistuloon, josta minimiosankin saaminen edellyttää työkykyiseltä jotain työpanosta yhteiskunnan hyväksi. Oikeus ansaita oma palkkansa ilman pelkoa siitä, että huonona hetkenä joutuu jonottamaan sosiaalivirkamiesten päätöksentekokoneiston arpalappua persaukisena viikkokaupalla. Oikeus tehdä töitä silloin kun niitä on. Jos esimerkiksi yksin elävä kolmekymppinen voi elämäntilanteensa, fyysisen ja psyykkisen kuntonsa puolesta tehdä omasta halustaan töitä vaikka kolmelle firmalle 60 tuntia viikon seitsemänä päivänä, siihen pitäisi olla mahdollisuus. Ratkaisuna voisi olla vaikka freelancer-tyyppinen yrittäjäverokortti, alle tietyn bruttosumman jäävästä tulosta nollavero ja vapautus työnan-

tajamaksuista. Pienipalkkaisten rahat kun jäävät suurimmaksi osaksi Suomeen, joten ostovoimaa kannattaisi ruokkia kaikin keinoin.

SUOMI ON EU:N PÄSSI LAMPAAN VAATTEISSA

EU:n puolesta äänestivät ne, jotka uskoivat unioniin liittymisen tuovan lisää vapautta. Monelta osin vapaus onkin toteutunut. Tavarat, raha ja ihmiset liikkuvat EU:n alueella hyvin. Suomi on kuitenkin mallikelvoton pässi lampaan vaatteissa. Kun EU:ssa keksitään joku mielipuolinen kansallista lainsäädäntöä ohjaava suositus, eli direktiivi, Suomessa se rusikoidaan läpi laiksi, asetukseksi, säädökseksi tai määräykseksi mahdollisimman pian. Sen jälkeen virkamiesten iskujoukko onkin täydessä valmiudessa hyökkäämään yrittäjäkuntaa vastaan. On toiminnassa sitten järkeä tai ei, on toissijainen juttu. Vielä mitättömämpää virkamiesten ja poliitikkojen silmissä on toiminnan negatiivinen vaikutus yrittäjyyteen.

EU:n achterinnuolenta ei ole tehnyt Suomesta sellaista EU-mallio-pilasta, joka saisi etuoikeuksia, bonuspisteitä tai papukaijamerkkejä.

LAINSÄÄTÄJÄT OVAT LAISKOJA

Olisi väärin sanoa, että lainsäätäjät ovat tyhmiä. Harva tyhmä pääsee eduskuntaan, tai sitten äänestäjät ovat tyhmiä. Sen sijaan uskal-lan väittää, että lainsäätäjät ovat laiskoja. Kun heidän arvioitavakseen tulee laki, he allekirjoittavat lain lukemansa perusteella. Se ei tarkoita, että he ymmärtäisivät lain sisällön tai sen vaikutuksen. Ymmärtämätömyys ei ole tyhmyyttä, se on laiskuutta olla ottamatta asioista selvää ja siten lisätä omaa ymmärrystään. Osa tunnetuistakin poliitikoista on myöntänyt, ettei ymmärtänyt allekirjoittamansa lain sisältöä tai vaikutusta.

YRITTÄJÄ ON RIKOLLINEN, KUNNES PAKOTETAAN MUOTTIIN

Länsimaiseen oikeuskäytäntöön kuuluu, että ihminen on syytön kunnes toisin todistetaan. Suomessa yrittäjä on virkamiesten silmissä rikollinen, koska vielä ei ole voitu yksiselitteisesti todistaa yrittäjän noudattavan kaikkia lakeja, asetuksia, säädöksiä ja määräyksiä. Vasta jumalattoman byrokratian, tarkastusten, valvontakierrosten ja ra-

porttien jälkeen voidaan todeta, että yrittäjä noudattaa lakia. Siinä vaiheessa monella yrittäjällä on jo menneet asiakkaat, liiketoiminta, työntekijät, hermot ja terveys. ■

VAPAASTA TALONPOJASTA YHTEISKUNNAN TORPPARIKSI

Pauli Talvitie

Kirjoittaja on päätoiminen luomulihakarjatilän viljelijä Kuortaneella.

Oma tupa ja oma lupa - oli se ajatus joka sai minut ryhtymään aikanaan viljelijäksi. Tärkeää oli oma vapaus ja mahdollisuus toteuttaa itseään. Maatila on kuin pieni kuningaskunta, jota voi valistuneella itsevaltiudella johtaa. Siihen kuuluu peltoja, metsiä, teitä, rakennuksia, eläimiä ja ihmisiäkin. Voi suunnitella, hallita taloutta, nähdä kätensä työn ja oppia näkemään asioiden välisiä riippuvuuksia. En tiedä paljon viehättävämpää ajatusta kuin hallita omaa pientä valtakuntaa. Kuitenkin päädyin elämään holhotussa ja säännellyssä yhteiskunnassa, missä ei voi toteuttaa itseään vapaasti eikä työstä voi nauttia. Minusta tuli ”yhteiskunnan torppari”. Miten siinä näin pääsi käymään? Katsotaanpa miten tähän on tultu.

KANSALLISEN MAATALOUSPOLITIIKAN AIKA

Edellytys torppariudelle on riippuvuussuhteen syntyminen. Se tapahtui maatalouden osalta 50-luvulla. Väestön kasvaessa maatiloja oli jaettu perillisten kesken ja näin tilarakenne oli pirstoutunut. Sotien jälkeen Suomi hoiti pakolaiskysymyksen esimerkillisellä tavalla asuttamalla karjalaiset eri puolille maata. Siirtolaiset saivat useassa tapauksessa vähän peltoa ja metsää. Myös muuta väestöä sidottiin asutustiloille yhteiskunnallisen vakauden säilyttämiseksi. Nämä toimet pirstoivat maatilamme lähes elinkelvottomiksi, vaikka toimet olivat yhteiskunnan vakauden kannalta viisaita. Toimeentulo pienillä tiloilla oli vaikeaa. Sotakorvausten rasittamassa maassa myös teollisuustyöväestön toimeentulo oli niukkaa. Näitä kahta väestöryhmää koskevaa ongelmaa alettiin hoitaa pitämällä ruoka halpana hintasäännöstelyllä ja tukemalla maataloustuotantoa. Käyttöön otettiin pinta-alalisät, joita maksettiin pienemmille tiloille. Näin oli syntynyt riippuvuus maatilojen ja valtion välille. Eli perimmäinen edellytys torppariuden syntymiselle oli luotu.

Myöhemmin maatalouden tukeminen sai uusia muotoja, tuli lisähintoja, tuettuja lainoja investointeihin ja katokorvauksia. Lisäksi säädettiin maataloustulolaki. Maataloustulolain aikana valtio ja

”Vuonna 1995 Suomen liittyessä Euroopan Unioniin näistä kaikista oli kehittynyt sellainen tuki- ja säädösviidakko, että monen oli vaikea hahmottaa järjestelmää kokonaisuudessaan.”

tuottajien etujärjestö MTK neuvottelivat oikeudenmukaisen tulotason viljelijöille suhteessa teollisuustyöntekijään. Hinnat pidettiin alhaalla ja puuttuva osa viljelijän tuloista maksettiin erilaisina tukina. Yhteiskunta ei kuitenkaan vaatinut vastineeksi muuta kuin halvat maataloustuotteet. Myöhemmässä vaiheessa kun tukipolitiikka johti ylituotantoon, niin yhteiskunta alkoi rajoittaa maatalousyrittäjien kokoa ja pellonraivausta. Ensimmäinen askel hol-

hoamisen suuntaan oli otettu. Mutta varsinaista viljelijää rasittavaa byrokratiaa ei vielä ollut. Se tuli kuvaan mukaan vasta EU-jäsenyyden myötä. Kansallisen maatalouspolitiikan aikana byrokratiaa ja valvontaa ei tarvittu, koska tuet maksettiin viranomaisten verotusta varten vahvistamien pinta-alojen perusteella tai lisähintoina tuotettua yksikköä kohden meijereiden ja teurastamoiden toimesta. Sellaista järjestelmää ei tarvitse valvoa.

KAIKKI MUUTTUI EU-JÄSENYYPDEN MYÖTÄ.

Ruuasta vallitsi sotien jälkeen Euroopassa niukkuutta. Siksi vuonna 1957 allekirjoitetussa Rooman sopimuksessa elintarvikeomavaraisuuden turvaaminen oli keskeisellä sijalla. Säädettiin maataloustuotteille minimihinnat, joilla tuotantoa saatiin lisättyä. Myös elintarvikkeiden vapaa liikkuvuus taattiin sopimukseen mukaan lähteneiden maiden alueilla. Tämä johti nopeasti tuloksiin ja päädyttiin ylituotantoon. Se vietiin ulos Euroopasta yhteiskunnan tuella. Pian kuitenkin järjestelmää oli muutettava ylituotannon markkinoinnin kalleuden takia. Tehtiin CAP-uudistus, jossa tukia irrotettiin tuotannosta. Tämän tarkoituksena oli vähentää tuotantoa. Tukia maksettiin nyt yhteisön alueella pinta-alan mukaan eri kasveille erilaisina. Siitä seurasi väärinkäytösten mahdollisuus ja siksi niitä alettiin valvoa. Otettiin käyttöön myös kesannointi ylituotannon hillitsemiseksi. Myös se edellytti valvontaa. Piti tietää, että kesannointivelvoite täytettiin. Samoin tehtiin kotieläinpuolella. Siirryttiin takuuhinnoista eläinkohtaisiin tukisiin. Nekin olivat erilaisia eri eläimille ja siksi niitä myös kont-

rolloitiin. Erilaisia luonnon olosuhteista johtuvia eroja alettiin myös yhteisön toimesta tasata. Kehitettiin LFA-tukijärjestelmä (LFA = low farming area). Myös ympäristön kuormittumisen vähentämiseksi maataloustuotantoa haluttiin ohjata. Luotiin vapaaehtoinen ympäristötukijärjestelmä ohjaamaan viljelyä luontoa säästävään suuntaan. Vuonna 1995 Suomen liittyessä Euroopan Unioniin näistä kaikista oli kehittynyt sellainen tuki- ja säädösviidakko, että monen oli vaikea hahmottaa järjestelmää kokonaisuudessaan. Siksi meille syntyi erityinen neuvojen ammattikunta auttamaan viljelijöitä selviämään tässä säädösviidakossa.

MUUT VILJELIJÄN ELÄMÄÄ RAJOITTAMAAN TULLEET ASIAT

Kolmas vahva tekijä byrokratian ja holhouksen synnyssä on ollut ympäristötietoisuuden kasvu. Sen vaikutuksesta Euroopan Unioniin oli syntynyt ympäristötukijärjestelmä johon jo aiemmin viittasin. Kestävän kehityksen periaatteita toteuttaakseen ovat päättäjät yleisenmielipiteen painostamina säätäneet tavattomasti erilaisia lakeja ja muita säädöksiä. Niitä säädettäessä on unohtunut se, että viljelijä luonnostaan jo toimii luonnon ehdoilla, eikä hänen ole mielekästä tuhota omaa tuotantovälinettänsä. Päinvastoin viljelijän intressissä on pitää siitä hyvää huolta. Euroopan Unionissa ympäristötukijärjestelmä luotiin vapaaehtoiseksi järjestelmäksi jolla haluttiin ohjata tuotantoa kestäväen kehityksen suuntaan. Se oli eräänlainen erityistuki, jota eivät hetikään kaikki tilat hakeneet. Vaikka Suomen liittymissopimusta pidettiin monen mielestä hyvänä, niin suomalaiset tilat eivät olisi tulleet kunnolla toimeen ilman, että hakivat ympäristötukea. Siksi se markkinoitiinkin meillä viljelijöille yleisenä tulotukena, jota kaikkien piti hakea. Sen takia, meillä lähes kaikki viljelijät joutuivat noudattamaan monenlaisia hankalia ympäristönormeja, joita muualla noudattivat vain ne, jotka vapaaehtoisesti olivat lähteneet siihen mukaan. Ympäristötukien pikkutarkat säädökset ja kirjanpidot ovat saaneet suuren osan viljelijöitä vastustamaan Euroopan Unionia, vaikka siitä muuten on ollut suunnattomasti hyötyä Suomen maataloudelle.

Neljäs seikka on ollut kotieläintalouden tuotantoetiikan vaatiminen. Yleisen mielipiteen paineesta ovat lainsäätäjät alkaneet ohjailla esim. kotieläintuotantoa tavalla, joka on monelle viljelijälle taloudellisesti ja henkisesti raskasta. Kotieläinten kohtelussa pätee kyllä sama

kuin ympäristöasioissa. Viljelijä ei pitkässä juoksussa voi toimia vastoin eettisiä periaatteita, koska huonosti kohdellut ja hoidetut eläimet tuottavat huonosti. Kuluttajat osaavat nykyään vaatia eettisesti oikein tuotettuja tuotteita. Vapaassa yhteiskunnassa markkinat hoitaisivat tämän tuotantoetiikkavaateen.

Viides byrokratiaa ja kontrollia lisännyt asia on tiukentunut elintarviketurvallisuuslainsäädäntö. Se on ollut seurausta tuotannon ja kaupan keskittymisestä. Suurissa tuotantolaitoksissa ja laajassa jakelussa on aina se riski, että jokin taudinaiheuttaja tai epäpuhtaus leviää suureen määrään ihmisiä. Siksi on luonnollista, että tätäkin halutaan kontrolloida. Lakien ja säästösten valvonta kuormittaa viljelijöitä henkisesti. Koko ajan saa olla peloissaan siitä, koska jokin tarkastus tai valvonta on tulossa. Nämä kaikki yhdessä ovat kahlinneet maatalouden siihen tilaan missä se nyt on. Liian paljon huomiota pitää kiinnittää pykälien täyttämiseen itse varsinaisen tuotannon sijasta. Kuten alussa sanoin, työn iloa ei voi enää tuntea.

ARKIELÄMÄÄ NYKYMAATILOILLA

Katsotaanpa sitten millaista elämä näiden pykälien kanssa on maatioilla. Konkreettiset esimerkit havainnollistavat hyvin asiaa. Omia kokemuksiakin valvonnoista on. Luomuvalvonta omalla tilalla on joka vuosi ja tukivalvontojakin on sattunut kohdalle. Luomuvalvonta on luonteeltaan enemmän neuvonnallinen kuin varsinainen tukivalvonta. Toki siinäkin käydään lävitse dokumentit, pellot ja eläimet. Mutta luonne on viljelijän kannalta rakentava. Siksi luomutarkastusta ei koeta pahana ja vastenmielisenä. Luomuviljelyyn on jokainen vapaaehtoisesti lähtenyt mukaan. Maatalousviranomaisten varsinaiset tukitarkastukset taas ovat viljelijän omasta tahdosta riippumattomia. Ne tulevat, jos ovat tullakseen. Ne ovat luonteeltaan toisenlaisia. Viljelijä kokee, että hänen töistään pyritään löytämään huomauttamista. Siksi myös suhtautuminen muuttuu kielteiseksi.

TUOREREHUPALIEN SIIRTO

Eräässä viranomaisten suorittamassa valvonnassa tilallamme sattui aika ”hauska” tapaus. Meille saapui kaksi fiksua ja selvästi viljelijöiden kohtaamiseen valmennettua tarkastajaa. Osasivat pitäytyä oikealla lailla roolissaan. Silti pykälät ovat pykäläiä ja tarkastus on aina

tarkastus. Silloin myös sivistyneet ihmiset voivat joutua tekemään kummallisia päätöksiä sekä paljon turhaa järjen vastaista työtä. Olin ostanut parikymmentä vuotta aiemmin noin neljän hehtaarin pelto-lohkon. Se on kahden ison luoman ympäröimä. Kumpaakin pitkin laskee yksi järvi jokeen. Edellinen omistaja oli kaivattanut lohkon ympärillä olevat luomat kaivinkoneella. Kaivumaat oli levitetty varsin lähelle. Siksi lohko oli kuin kattila. Kaadot olivat keskellä päin ja pintavesi pääsi valumaan vain alapäästä pois. Kun salaojitimme lohkon, olisi ollut liian suuri ja kallis operaatio muotoilla pelto niin, että siitä olisi tullut kupera. Siksi se on edelleen kuin vati, mutta alapäästään auki luomaan niin, että pinta-vedet pääsevät sieltä pois. Pelto on tulvaherkällä alueella, siksi tuorehuhua paalatessa muoviiin käärityt paalit oli varastoitu korkeimmille kohdille. Sellaisille mistä ne huonollakin kelillä voi hakea pois, eivätkä veden noustessa joudu sen varaan. Tarkastajat totesivat, että paalit ovat pykälien mukaan väärässä paikassa. Ison luoman varrella niiden olisi tullut olla vähintään kymmenen metrin päässä siitä. Sanoin, että eivätkö ne tällä lohkolla ole silloin vaarassa joutua veren ympäröimiksi. Myönsivät niin olevan, mutta jos joutuisivat vuorostaan tarkastuksen kohteeksi, voitaisiin heitä syyttää virheestä ja laiminlyönnistä, jos eivät merkitse virhettä. Kompromissina lupasin siirtää ne keskipellolle, missä mahdollisesti tulva-aikana joutuvat veden varaan. Tarkastajat jättivät virheen merkitsemättä tätä lupaustani vastaan. Seuraavan päivän siirsin niitä paaleja sieltä pellon korkeimmalta kohdalta sinne alavalle keskipellolle. Tein tietenkin niin, etteivät tarkastajat joudu mahdollisesti pulaan kun olivat minua kohtaan inhimillisiä. Tein koko päivän järjenvastaista työtä jonkun pykälän takia, kyllä sellainen koettelee vapautta rakastavan luonnetta. Mitä varten ei voida luottaa viljelijän arvostelukykyyn tällaisessa asiassa?

”Tein koko päivän järjenvastaista työtä jonkun pykälän takia, kyllä sellainen koettelee vapautta rakastavan luonnetta. Mitä varten ei voida luottaa viljelijän arvostelukykyyn tällaisessa asiassa?”

TALOUDELLISIA SANKTIOITA

Seuraavaksi esimerkki siitä, millaisiin sanktioihin pieni tahaton virhe voi johtaa. Ympäristöuunehtoihin kuuluu tarkka kirjanpito käytestyistä ravinteista. Siinä lasketaan usean vuoden ajalta ravinnetasetta. Eräällä naapurikylän perunanviljelijällä oli edellä mainittuun EU-jäsenyyden myötä syntyneeseen konsulttien ammattikuntaan kuuluva neuvoja tekemässä lohkokirjanpitoa. Hänelle sattui sellainen virhe, ettei huomannut poistaa ruksia ohjelmassa olevasta valmiista pohjasta lietelannan kohdalla, vaikka tilalla oli käytetty kuivaa lantaa. Lietelannassa on enemmän ravinteita tonnia kohden kuin kuivassa lannassa. Siitä seurasi, että ko. lohkokolla fosforitase ylittyi 2-3 kg/ha. Tarkastuksessa tämä sanktioitiin ja kaikkien tilan peltojen ympäristötukia leikkattiin. Menetys oli tuhansia. Ko. neuvoja oli ottanut yhteyttä TE-keskukseen ja yrittänyt selittää, että se oli hänen tahaton virheensä, mutta se ei ollut auttanut. Selitys oli ollut seuraava. Kun oli löytynyt vain yksi virhe, sitä pidettiin petoksen yrityksenä. Jos olisi ollut useita vastaavia, olisi voitu katsoa virheeksi. Minun logiikallani tuota ei voi ymmärtää. Joskus on onni onnettomuudessa. Nyt se oli voimassa oleva vakuutus, joka korvasi tilan menetykset omavastuun yli menevältä osalta. Tekijätaho taas korvasi viljelijälle hänen omavastuuosuuden.

VILJELIJÄKIN OSAA OLLA JUONI

Kotieläintiloille suoritetaan tuotantoetiikan takia ns. hyvinvointitarkastuksia. Niitä suorittavat valitut eläinlääkärit. Eräälle sikatilalle oli tullut tällainen tarkastaja. Hän oli todennut sikalan siistiksi ja eläimet hyvinvoiviksi. Halua oli kuitenkin ollut saada joku merkintä pöytäkirjaan. Eläinlääkäri oli kysynyt kuinka usein isäntä antaa virikkeitä karsinaan. Isäntä oli vastannut totuuden mukaisesti, että kerran päivässä. Pykälien mukaan niitä pitää antaa kaksi kertaa päivässä. Tarkastaja oli merkinnyt puutteen tarkastuspöytäkirjaan. Sen seurauksena jonkun ajan päästä tuli Ely-virastosta selvityspyyntö, miksi tilalla rikotaan eläinten hyvinvointipykälää virikkeiden osalta. Vastineessaan tilan väki oli todennut, että tarkastaja kysyi montako kertaa isäntä antaa virikkeitä. Tämä oli vastannut totuuden mukaisesti että kerran. Tilalla isäntä oli aamulla työvuorossa ja emäntä iltavuorossa. Selvityksestä sitten selvisi, että myös emäntä antaa virikkeitä iltavuorossaan. Eli virikkeitä annettiin säädösten mukaisesti. Todellisuudes-

sa isäntä oli ollut niin juoni, että tahallaan jätti kertomatta emännän osuuden, kun sitä ei kysytty.

VAIKUTUKSET VILJELIJÄN TOIMINTAAN

Kaikki edellä kuvatut esimerkit antavat kuvan millaista elämä maatiiloilla on byrokratian kourissa. Suurin ja negatiivisin vaikutus on henkisen kuorman kasvamisella tarpeettomasti. Se vie työn ilon. Muitakin vaikutuksia on. Yleisimmin tunnettu on ns. näennäiskirjanpito. Useimmilla tiloilla toimitaan niin kuin viisaaksi ja parhaaksi nähdään. Sen jälkeen tehdään kirjanpito paperilla vastaamaan byrokraattien pykälää. Viljelijät ovat lainkuuliaisia ja tunnollisia kansalaisia. Siksi tuollainen näennäistoiminta rasittaa heidän omaatuntoaan tavattomasti. Silti en tiedä ketään, joka pystyisi toimimaan pilkulleen säädösten mukaan.

Jos isäntä jakaa peruslohkon eri kasvulohkoihin, siitä seuraa aina mahdollisuus virheisiin pinta-aloissa. Siksi monet välttävät niiden muodostamista tukihakemuksissa, vaikka se voisi järkipäisensä viljelyn takia olla perusteltua. Jotkut kokevat muodostetun kasvulohkon melkein tukitarkastuksen tilaamiseksi, eikä sitä siksi haluta tehdä. Samoin monet jättävät viranomaisten digitoimissa pinta-aloissa olevat virheet oikaisematta, koska se johtaa melkein automaattisesti tarkastuksiin.

Ympäristölupakäytäntö rakennushankkeissa ja muukin rakentamisen tarkka sääntely, johtaa usein rakennushakkeista luopumiseen. Luopaehtoihin nykyään tuleva vaatimus ottaa tulevaisuudessa käyttöön uutta mahdollisesti kallista tekniikka hirvittää isäntiä. Ensin usein siirretään investointeja ja lopuksi niitä luovutaan kokonaan. Aikanaan se johtaa toiminnan alas ajamiseen ja lopettamiseen.

Kaikkiin edellä mainittuihin synteihin olen myös itse syyllistynyt. Sen lisäksi minulla on tapana aina kaivinkoneen peratessa lohkon piiriojia, kaivattaa ojat piirun verran metsän puolelle. Silloin mahdollisessa tarkas-

”Yleisimmin tunnettu on ns. näennäiskirjanpito. Useimmilla tiloilla toimitaan niin kuin viisaaksi ja parhaaksi nähdään. Sen jälkeen tehdään kirjanpito paperilla vastaamaan byrokraattien pykälää.”

tuksessa aina pinta-ala lisääntyy. Haluan sen oleva viesti siitä, että siitä saitte, kun tulitte mittailemaan.

Kaikkein ehkä negatiivisinta byrokratiassa ja holhouksessa on se, että se lopulta tappaa kaiken luovuuden ja kokeilunhalun. Sitä tarvittaisiin esimerkiksi pienimuotoisessa lähi- ja luomuruuan jatkojalostuksessa. Niille tuotteille on nykyään runsaasti kysyntää. Pie-

”Monipuolisen ruokakulttuurin syntyminen tarvitsisi pienimuotoiseen tuotantoon sopivat, merkittävästi väljemmät normit. Jos näin ei toimita, kysyntä täyttyy tuonnilla.”

nimuotoinen ja monipuolinen jatkojalostus jäi meillä kehittymättä, kun elintarvikkeiden jalostusta harjoittivat menneinä vuosikymmeninä pääsääntöisesti lähes monopoli asemassa olevat isot osuuskunnat. Osuuskunnat vastasivat tuotteiden markkinoinnista ja tuotekehityksestä. Maatilat toimivat eräänlaisessa alihankkijan roolissa. Osuustoiminta muutoin on ollut hyödyksi maataloudelle, koska se on mahdollistanut jalostuksen

tehokkuuden ja suurtuotannon edut. Nyt markkinoilla olisi kysyntää pienimuotoisen jalostuksen erikoistuotteille, mutta sen kasvua haittaavat tiukat elintarviketurvallisuuden säädökset. Monipuolisen ruokakulttuurin syntyminen tarvitsisi pienimuotoiseen tuotantoon sopivat, merkittävästi väljemmät normit. Jos näin ei toimita, kysyntä täyttyy tuonnilla.

MITÄ TÄSTÄ VOI OTTAA OPIKSI

Viljelijät ovat henkisesti kuormittuneita tiukasta taloudesta, tarpeettomasta holhouksesta ja byrokratiasta johtuen. Useita epätoivoisia tekoja on myös tapahtunut. Näin ei tarvitsisi olla. Runsas sääntely myös tappaa luovuuden ja tukahduttaa yritteliäisyyttä. Itse muuttaisin maatalouden tukijärjestelmän kansallisen maatalouspolitiikan ajan luonteiseksi, jossa ei tarvita lainkaan valvontaa. Käyttöön pitäisi ottaa viranomaisten vahvistamat pinta-alat ja muut yksiköt joiden mukaan mahdolliset tuet maksetaan. Mitään mieltä ei ole lähes miljoonan peltolohkon vuosittaisessa kontrollissa. Mielenkiintoista on sekin, ettei kukaan ole osannut minulle kertoa mitä tämä lysti maksaa. Sen tiedän, että se maksaa paljon ja veronmaksajat maksavat siinä täysin tur-

hasta. Myös kallista ja viljelijöitä henkisesti kuormittavaa ympäristö- ja kotieläintalouden sääntelyä tulisi järkeistää ja purkaa. Jos sitä ei tehdä, aikaa myöden maataloustuotanto näivettyy ja se korvautuu ulkomaisella tuonnilla. Se on todennäköisesti tuotettu enemmän ympäristöä kuormittaen ja vähemmän eettisesti omamme. Yleisen lailisuusvalvonnan ilman mitään viljelijöille kohdistettuja erityistarkastuksia pitäisi riittää vapaassa yhteiskunnassa. ■

SÄÄNTELYUSKOINEN KAUPUNKI TÖRSÄÄ JA ON TYLSÄ

Lasse Männistö

Kirjoittaja on Kokoomuksen kansanedustaja ja Helsingin Kokoomuksen valtuustoryhmän vetäjä. Männistö on vuosien varrella puhunut usein liian sääntelyn haitallisista vaikutuksista ja tehnyt lukuisia esityksiä turhien elämää ja yritysten toimintaa rajaavien normien purkamiseksi.

Ihmisen elämään liittyvää sääntelyä ja yhteiskunnan asettamia rajoituksia voi nähdä kaikkialla. Joka kuukausi maksat palkastasi veroja, mikä rajaa omia käytettävissä olevia tulojasi. Joka kerta lääkärissä tai ruokakaupassa käydessäsi palvelun tuottajia ja kauppiaita säätelevät kymmenet elleivät sadat säännöt, joiden puitteissa toimintaa saa harjoittaa. Moni normi on tervetullut, kukaan tuskin kaippaa hoitajakseen epäpäteviä lääkäreitä tai ruokakoriinsa tuotteita, jotka eivät ole sitä miltä näyttävät.

Useilla elämän osa-alueilla säännöt ovat kuitenkin paisuneet vuosi vuodelta ja sääntelystä on muodostunut tiheä viidakko, joka rajoittaa vapautta köykäisin perustein. Edelleen viime vuosina uudet, aiempaa tiukemmat ja tarkemmat, säännöt ja rajoitteet tuntuvat jatkuvasti lisääntyneen. Sääntely voi paisua usein siksi, että sen aiheuttamat ongelmat on usein vaikeaa havaita.

Yksi varsin tarkkaan säännelty ja rajoitettu elämänala on rakentaminen. Paitsi että rakentamista säätelee valtakunnallinen rakentamismääräyskokoelma, joka on A4-papereiksi tulostettuna reilusti yli metrin korkuinen pino, myös kunnat asettavat rakentamiselle omia normejaan ja tapauskohtaisia vaatimuksia kaavoituksen keinoin.

Esitän tässä kirjoituksessa neljä esimerkkiä kaupunkisuunnittelun ja -rakentamisen normeerauksesta, joka tuottaa huonoja lopputuloksia.

CASE: SUOJELUMÄÄRÄYKSET

Jo olemassa olevan kaupungin kehittämisessä arvioitavaksi ja huomiioon otettavaksi tulevat alueen ja rakennusten kulttuurihistorialliset arvot. Käytännössä tällöin keinona on näiden arvojen tunnistamisen

jälkeen niiden suojelu, joka määrittää mitä ja miten alueella tai rakennuksissa oikein voi ja saa tehdä.

Ylivoimaisesti suurin osa suojelupäätöksistä tehdään kunnissa kaavoituksen keinoin. Menettely ei siis, yleisestä harhaluulosta huolimatta, useinkaan tapahdu erityislainsäädännön perusteella tai edes valtakunnallisesti toimivan Museoviraston linjausten pohjalta. Näin tapahtuu vain valtakunnallisesti kaikkein merkittävimmissä suojelukohteissa.

Käytännössä suurin osa suojelupäätöksistä tapahtuu kunnan kaavoitusviranomaisen arvioitua kyseiset arvot. Arvio perustetaan usein museotoimijoiden lausuntoihin (Helsingissä esim. kaupunginmuseo), ja tämän jälkeen poliittisella päätöksellä alueelle tai rakennukselle määrätään asemakaavaan suojeluluokka ja suojelun kriteerit.

Moni suojeluhanke on kaiken säilyessä maailmassa ennallaan aivan kannatettava ja suojellullisia arvoja arvioitaessa arvioidaan usein yksinomaan suojellullisia arvoja. Kaavoitusvirastossa on usein vieläpä juuri ja vain tähän tehtävään erikoistunut osa virkakuntaa. Heidän tehtävänsä ja työnsä on suojella asioita – ei mahdollistaa niiden käyttöä. Ja he tekevät työnsä varsin tomerasti. Suurin osa poliitikoista on valmis hyväksymään suojeluihmisten arviot ja esitykset, sillä suojeluhetkellä on harvoin konkreettista tietoa suojelun vaikutuksista hankkeiden toteuttamiseen. Muutoshankkeet eivät välttämättä ole vielä yksityiskohdiltaan tiedossa suojelupäätöksiä tehtäessä.

Ongelma tietenkin muodostuu sitten, kun käynnissä oleva muutoshanke alkaa konkretisoitua tai jokin jo suojeltu kiinteistö tai sen osa pitäisi muuttaa toiseen käyttöön.

Käytännössä suojelumerkintä kerrostalossa Helsingissä voi esimerkiksi johtaa siihen, että kerrostalon rappukäytävään ei saa rakentaa hissiä vaikka se sinne sopisi ja kaikki talon asukkaat haluavat hissin rakentaa. Jos rappukäytävä on katsottu historiallisilta arvoiltaan

”Käytännössä suojelumerkintä kerrostalossa Helsingissä voi esimerkiksi johtaa siihen, että kerrostalon rappukäytävään ei saa rakentaa hissiä vaikka se sinne sopisi ja kaikki talon asukkaat haluavat hissin rakentaa.”

korkeatasoiseksi, ei hissiä sallita ja sillä selvä. Suojelumääräys on siis kategorinen eikä ota huomioon muista tärkeitä arvoja tai tavoitteita, kuten vaikkapa talossa asukkaina olevan vanhenevan väestön toimintakyvyn heikkenemiseen vastaamisen tärkeyttä.

Aina suojelu ei suinkaan kategorisesti estä muutosten toteuttamista, mutta nostaa niiden kustannuksia merkittävästi. Esimerkiksi kelpaa Töölössä sijaitsevan suojellun asuinkerrostalon ikkunaremontti. Melko tavallisen näköisen ja oloisen kerrostalon suojelumerkintä johti siihen, että ikkunaremontin kustannukset moninkertaistuivat, kun ikkunanpokat oli pakko toteuttaa massiivipuusta mittatilaustyönä. Ulkoisesti täysin samannäköiset ja toiminnallisuudeltaan vastaavat muovirakenteiset ikkunanpokat eivät kelvanneet – ne eivät tulkinna mukaan kunnioittaneet historiallisia suojeluarvoja. Asukkaat siis maksoivat.

Toinen esimerkki suojelun aiheuttamista kustannuksista on paras ta aikaa Helsingin Telakkarannassa sijaitsevan Konehallirakennuksen muutoshanke. Elävän musiikin yhdistys ELMU haluaisi toteuttaa tilaan 3000 hengen klubi- ja konserttisalin, mutta suojelumääräykset nostavat remontin hinnan huikeaan 30meur mittaluokkaan. Suoje-

lun johdosta edellytetään jälleen mm. erittäin tarkkaan alkuperäisen mukaista ikkunaratkaisua, jonka kustannus moderneilla äänieristysvaatimuksilla siivitettyinä nousee miljoonaluokkaan. Käytännössä tiukat suojelumääräykset todennäköisesti kaatavat ELMUn suunnitelmat kyseiseen tilaan.

Kolmas esimerkki suojelun aiheuttamis-

ta arvoista on laajempien julkisten tai yksityisten tilojen tai alueiden käytön estyminen taloudellisesti ja toiminnallisesti järkevään käyttö-
tarkoitukseen. Esimerkiksi kelpaa Helsingiläinen viljasiililocala.

Helsingissä on parasta aikaa käynnissä Eiranrannan ja Punavuoren eteläkärkeen liittyvän Hernesaaren alueen asemakaavoitus. Alue on

”Melko tavallisen näköisen ja oloisen kerrostalon suojelumerkintä johti siihen, että ikkunaremontin kustannukset moninkertaistuivat, kun ikkunanpokat oli pakko toteuttaa massiivipuusta mittatilaustyönä.”

vapautumassa asuinkäyttöön ja siitä muodostunee eräs kaupungin vetovoimaisimmista merellisistä asuinalueista. Potentiaalia arvioitaessa voi verrokkeja etsiä maan arvosta vaikkapa Eiranranan asuinalueelta, jossa asuntojen neliöhinnat nousevat ennätysluokkaan koko maassa.

Hernesaassa sijaitsee kuitenkin viljasiilo, jossa varastoidaan tonneittain viljaa pahan päivän varalle Huoltovarmuuskeskuksen toimesta. Tontti on kuitenkin kaupungin omistuksessa, joten Helsingillä on siis täysi mahdollisuus ottaa myös nykyinen viljasiilojen alue taloudellisesti ja toiminnallisesti viljan varastointia järkevämpään käyttöön. Viljan varastointi pahan päivän varalle on toki tärkeää, mutta se voisi hoitua vaikkapa Vuosaaren sataman yhteydessä eikä maan kalleimman asuinalueen tonttinelioitä tarvitsisi hukata valtavalle siilokompleksille.

Haasteeksi muodostuvat jälleen kulttuurihistorialliset arvot, jotka edellyttävät alustavien selvitysten mukaan rakennuksen suojelua siten, että kaikki nykyisestä poikkeava käyttö siiloille muodostuu käytännössä mahdottomaksi. Maallikon silmin katsottuna käsittämättömän rumat tötteröt, jollaisia Suomessa on kymmenittäin, sisältävät asiaan vihkiytyneiden arvioitsijoiden näkökulmasta merkittäviä historiallisia arvoja. Jopa niin paljon, että niiden löytämiseksi tehtiin merkittävä kartoitustyö yli satasivuisine loppuraportteineen. Nähtäväksi jää, miten Hernesaassa käy, mutta suojelunäkökulmasta näyttää vähintään haastavalta saada kaupunkilaisten kannalta järkevää toiminnallista ratkaisua aikaiseksi. Mikkelissä vastaavan siilon suojelu on käsitelty oikeusasteita myöden.

Historiallisten arvojen vaaliminen on erittäin tärkeä ja kannatettava näkökulma kaupungin rakentamisessa. Kategorisena ja kaiken alleen peittävänä arvona se kuitenkin aiheuttaa ongelmia. Mitä siis tehdä?

”Maallikon silmin katsottuna käsittämättömän rumat tötteröt, jollaisia Suomessa on kymmenittäin, sisältävät asiaan vihkiytyneiden arvioitsijoiden näkökulmasta merkittäviä historiallisia arvoja.”

- 1. Nykyisin suojeluarvot arvioidaan ja rajoitukset määrätään kaavoituksessa sitovasti ennen kuin hankkeiden varsinaista toteutusta tai niiden kustannuksia arvioidaan. Menettely tulisi kääntää päinvastaiseksi. Rajoituksia ei tulisi määrätä ennen kuin niiden vaikutukset muutoshankkeiden toteutuksiin ja kustannuksiin ovat tiedossa. Tällöin poliittikkojenkin on helpompaa tehdä suojelusta kokonaisuutena järkeviä päätöksiä.*
- 2. Yhdenkään kaavoituksesta vastaavan virkamiehen ei tulisi olla vastuussa vain suojelusta tai suojelukaavojen valmistelusta. Parasta olisi, jos työnkierron keinoin kukaan ei vihkiytyisi yhteen kategoriseen arvoluokkaan elämäntehtävään.*
- 3. Yleisesti suojelun mittaluokkaa ja määrää arvioitaisiin uudelleen. Nykyisin suojelua toteutetaan liian usein ”varmuuden vuoksi” jottei ainakaan mitään ikävää pääse tapahtumaan. Toiminnallisuuden ja maailman muutoksen tulisi olla lähtökohta ja vain sen tulisi jäädä täysin ennalleen, mikä on kaikkein arvokkainta.*

CASE: KAUPUNKIKUVAN JA JULKISEN TILAN KÄYTÖN SÄÄNNÖT YRITYKSILLE

Melko harvoin tulee miettineeksi, mistä toimiva, viihtyisä ja vetovoimainen kaupunki todellisuudessa oikein syntyy. Poliittisissa puheenvuoroissa sen väitetään usein syntyvän avoimesta julkisesta tilasta, kuten puistoista ja aukioista. Ihmisten kengänkärkiä kaupungissa seurataessa elämää synnyttävät kuitenkin nimenomaan julkiseen tilaan rajautuvat yksityiset tilat – erilaiset kaupat, ravintolat ja muut palvelut. Helsingin Narinkkatorilla tai Lasipalatsin aukiolla on harvoin väentungosta, mutta niihin rajautuvien yritysten kesäterassit pullistelevat kauniina kesäpäivänä täpötäynnä.

Kaupunki toimii portinvartijana kaikkeen toimintaan, etenkin silloin kun se rajaa tilaa julkiselta tilalta. Käytännössä näkökulmien yhteentörmäyksiä nähdään juuri esimerkiksi julkiseen tilaan sijoittuvien terassien tai liikuteltavissa olevien palvelupisteiden kuten kahvila-au-tojen toiminnassa.

On selvää, että julkisesta tilasta tietyksi ajaksi rajatusta yksityisestä tilasta tulee peräi vuokraa. Usein kuitenkin hinnoittelulla vaikutte-

taan siihen, kuinka monia vetovoimaisia tapahtumia ja tilaisuuksia kaupungissa järjestetään. Julkisen tilan vuokratason tulisikin olla tapahtumia strategiassaan korostavien kaupunkien elinkeinostrategioiden ytimessä.

Vuokratason ja suorien kustannusten ohella vieläkin suuremmaksi ongelmaksi yritystoiminnalle muodostuu se, että muut säännökset ovat irronneet todellisuudesta. Elinkeinonharjoittajan näkökulmasta säännökset ovat aivan liian pikkutarkkoja mahdollistaakseen joustavan toiminnan ja muutokset säännöksissä vuodesta toiseen ovat äkkinaisiä ja ennakoimattomia.

Yksi haaste ovat elävään elämään suhteutettuna kohtuuttoman pikkutarkat ohjeistukset. Esimerkiksi Helsingissä uusien ohjeistusten mukaan terassien päivänvarjojen ja markiisien tulee olla yksivärisiä eikä pleksi- tai lasikaiteita sallita. Kaiteisiin ei myöskään saa ripustaa suojakankaita. Kalusteet eivät saa olla valkoisia, koska ne erottuvat häiritsevästi katukuvassa ja häikäisevät auringossa. Kalusteet eivät muutenkaan saa olla painekyllästettyjä tai muovisia.

Toinen kategoria ovat erilaiset lainsäädännön yli menevät kielot tai esimerkiksi turvallisuuteen tähtäävät vaatimukset, jotka ylittävät lainsäädännön asettamat rajat. Tällaisia ovat esimerkiksi julkisessa tapahtuvan mainonnan rajoitukset – Helsingissä on toistuvasti keskusteltu kaupunginvaltuuston toimesta paitsi alkoholin mainonnan täyskiellosta julkisessa tilassa, aloitteita on tehty myös kaiken mainonnan kieltämisestä. Tämä tuskin lisää elinkeinotoiminnan ja sitä kautta aikaansaatavan elämän mahdollisuuksia kaupungissa. Jos joku yritys järjestää kaupungissa vaikkapa rock-konsertin, niin sen mainostaminen kyseisessä kaupungissa voi olla aika hyvä juttu monessa mielessä.

”Jos joku yritys järjestää kaupungissa vaikkapa rock-konsertin, niin sen mainostaminen kyseisessä kaupungissa voi olla aika hyvä juttu monessa mielessä.”

Kolmas kategoria julkisen tilan rajoitteiden osalta ovat kategoriset kiellot. Siis sellaiset, että jonkin laillisen liiketoiminnan ei vaan katsota soveltuvan kaupunkiin, koska sen ei katsota soveltuvan kaupunkiin. Helsingissä siirreltäville kahvila-autoille ei meinannut löytyä yhtään paikkaa ennen poliitikkojen vahvaa puuttumista ja vaatimuksia

kahvila-autojen sallimiseksi. Viime aikoina keskustelua on käyty kate-
tuista terasseista – salliako vai kieltäkö.

Voisiko kaupungin elämän ja elinvoiman näkökulmasta antaa asi-
akkaiden äänestä jaloillaan? Pitäisikö kaikki sellainen, mikä ei aiheu-
ta suunnatonta häiriötä tai vaaraa kaupunkilaisille lähtökohtaisesti
sallia, kunhan pelisäännöistä sovitaan? Mitä jos kiello ja rajaus olisi-
vatkin vain poikkeuksia, jotka vahvistaisivat pääsäännön? Itse uskon,
että vapaampi ja virikkeellisempi kaupunki olisi myös kaupunkilaisil-
le ja turisteille elinvoimaisempi ja enemmän tekemistä tarjoava. Mitä
siis tehdä?

- 1. Julkisen tilan vuokratason arvioinnissa painotetaan myös
elinkeinotoiminnan näkökulmaa ja arvioidaan asetettavan
vuokratason vaikutus syntyvien tapahtumien ja toiminnan
määrään.*
- 2. Velvoitetaan kaupunkia tekemään elinkeinovaikutusten arviointi
päättöksenteon tueksi aina ennen uusia säädöksiä ja vaatimuksia
kaupunkikuvassa tai julkisessa tilassa toimiville yrityksille.*
- 3. Kaavoitusvirastoon palkataan kaava-arkkitehtien
ja kaupunkikuva-asiantuntijoiden rinnalle myös
elinkeinotoimintaan ja sen vaikuttavuuteen erikoistunut osaaja.
Poliitikoille esitellään asia painottaen kokonaisuutta, ei vain yhtä
näkökulmaa.*

CASE: VALTAKUNNALLISET VAATIMUKSET KUTEN VÄESTÖNSUOJAT JA ESTEETTÖMYYS

Monet rakentamista normeeraavat säännöt eivät suinkaan synny kun-
nan virkamiesten kynästä ja lankea voimaan kuntapäätäjien pää-
töksin. Valtakunnallisella rakentamismääräyskokoelmalla on mittaa
monen raamatun verran, joten rakentaminen on koko Suomen mitta-
luokassa melkoisen säänneltyä ja säädettyä.

Sinällään on tietenkin hyvä ja erinomaista, että rakentamisen laa-
tua ja sen kriteereitä säädellään. Esimerkiksi asuntojen osalta ostajan
on vaikeaa varmistua tuotteen laadusta ulkoisin kriteerein läpikotai-
sesti, joten säännöt suojelevat rakennusliikkeiden ja rakennuttajien
loppuasiakkaita. On myös selvää, että esimerkiksi energiansäästö ra-

kennuksissa ei etenisi vain rakennuttajien toimesta, joten globaalin ilmastonmuutoksen torjunta vaatii osakseen myös normeista kumpuvia ratkaisuja.

Silti on mielenkiintoista huomata, miten harvimmin laatuongelmista kärsivät asuinrakennukset ovat esimerkiksi Helsingissä usein kaikkein vanhimpia. 1800-luvulla rakentamisen sääntely oli melko olematonta nykymaailmaan verrattuna. Samalla kun säädökset ovat lisääntyneet, ovat siis laatuongelmat kasvaneet. Tällä on varmaankin tekemistä nykyisten rakennusalan ominaispiirteiden, kuten pitkien alihankintaketjujen ja ainaisen kiireen kanssa. Kuitenkin voi hyvällä syyllä kysyä myötävaikuttaako varsin massiivinen sääntely kokonaisuutena edesauttaen laatua vai laaduttomuutta? Pelaavatko säännöt ja vaatimukset kokonaisuutena samaan suuntaan?

Riippumatta siitä, uskooko rakentamisen sääntelyn yleisesti tuottavan hyviä lopputuloksia, voi sääntelyssä tunnistaa saman politiikan polkuriippuvuuden kuin normitulvassa yleisesti: Uusia säädöksiä syntyy ja on helppoa luoda, mutta jo olemassa olevat jäävät elämään maailman muutoksesta riippumatta. Uusien normien luominen on siis monta mitaluokkaa helpompaa kuin vanhojen purkaminen.

Monet rakentamisen normit nostavat kustannustasoa merkittävästi. Silloin, kun kustannuksia lisäävät vaatimukset kohdistuvat vain erittäin rajattuun

asukasryhmään tai tuottavat ihmisille ylipäätään vain marginaalista hyötyä, tulisikin normeerausta tarkastella kriittisesti.

Esimerkkinä rajattuun kohderyhmään kohdistuvasta hyödystä, mutta yleismaailmallisista kaavavaatimuksista käyvät esteettömyysvaatimukset. Suomessa kaikilta rakennettavilta asunnoilta vaaditaan varsin täydellistä suoritusta esteettömyyden mittaristolla. On toki selvää, että kaikissa moderneissa kerrostaloissa on syytä olla hissit ja pyörätuoleille ajoluiskat pihalla. On kuitenkin erikoista, että vaikka pyörätuolipotilaita on selvästi alle sadasosa kaikesta väestöstä, vaaditaan kaikkien asuntojen wc-tilalta mitoitusta, jossa moottoroitu pyö-

”On kuitenkin erikoista, että vaikka pyörätuolipotilaita on selvästi alle sadasosa kaikesta väestöstä, vaaditaan kaikkien asuntojen wc-tilalta mitoitusta, jossa moottoroitu pyörätuoli mahtuu pyörimään ympyrää.”

rätuoli mahtuu pyörimään ympyrää. Käytännössä näin kategorinen normi johtaa muiden esteettömyyssäädösten nojalla siihen, että aivan pienten asuntojen rakentaminen muuttuu mahdottomaksi. Juuri tällaisia pieniä yksioita kuitenkin esimerkiksi moni opiskelija haluaisi vuokrata tai ostaa. Eikö siis riittäisi jos, kansainvälisiä esimerkkejä mukaillen, kaikkein kattavinta esteettömyyttä vaadittaisiin vaikkapa vain 20 % koko uudisasuntojen tuotannosta? Käytännössä Helsingissä vapaarahoitteisen alle 30 neliön yksion rakentaminen on kiitos nykyisten rakennusmääräysten mahdotonta.

Toisaalta moni valtakunnallinen rakentamisen normi on ylipäättään aikansa elänyt ja niiden hyöty voidaan kyseenalaistaa. Kaikkein eniten keskustelua herättänyt kohta on yleinen väestönsuojien rakentamisveloite. Nykyisen sääntelymme mukaan kaikkiin riittävän suuriin asuntorakennuksiin tulee osoittaa väestönsuojapaikat. Tämä tarkoittaa, että vielä 2000-luvulla suureen osaan uusista kerrostaloista rakennetaan väestönsuojat. Tämä siitä huolimatta, että kaikista maailman maista vain Sveitsissä, Israelissa ja Etelä-Koreassa vaaditaan rakentamaan väestönsuojia. Muissa maissa väestön suojaaminen hoituu muilla keinoilla enkä usko Suomen väestön kohtaamien uhkakuvien poikkeavan maailman muista kolkista niin dramaattisesti, että me tarvitsemme lisää betoniluolia. Vieläpä kun katsomme nykytilaa: Suomessa on väestönsuojapaikkoja enemmän kuin yksi jokaista suomalaista kohden. Uusien suojien rakentaminen nostaa rakentamisen hintaa ja lisäsuojien lisähyöty on varsin kyseenalainen.

Minusta rakentamisen hinnan noustessa jatkuvasti voitaisiin ainakin:

- 1. Poistaa yleinen väestönsuojien rakentamisveloite rakentamismääräyskokoelmasta.*
- 2. Keventää kaikkein eniten kustannuksia lisääviä ja vähiten hyötyä laajalle väestölle tuottavia esteettömyysvaatimuksia koskemaan vain 20% uudisasuntojen tuotannosta.*
- 3. Jatkaa olemassa olevien valtakunnallisten rakentamisen normien kustannusten ja hyötyjen arviointia ja tämän jälkeen luopua turhaksi osoittautuvista normeista. ■*

NELJÄ POINTTIA SÄÄNTELYSTÄ JA VALINNANVAPAUSTA

Anssi Kujala

Kirjoittaja on Suomen Yrittäjien varatoimitusjohtaja.

VIRIKKEEKSI - TYÖ ON TÄRKEINTÄ

”Päätösten vaikutukset yhteiskunnan tukipilareihin eli yrittäjiin pitää pohtia kunnolla ja testauttaa ensin yrityksillä ennen päätöksentekoa. Jos yritysvaikutuksia ei oteta kunnolla huomioon, on aivan turhaa pohtia, mistä saisimme lisää työpaikkoja tai vaatia työntekijöille lisäturvaa”

Edellä esitetty on vain yksi lainaus Yrittäjän ääni -kampanjan aikana esitetyistä yrittäjien mielipiteistä. Mielipiteitä on esitetty tuhansia.

Se kertoo tiivistettynä sen mistä on kysymys: Suurin osa päätöksistä joko tukee tai heikentää yritysten menestymis- ja toimintaedellytyksiä.

Esimerkiksi työelämän normitus on pienen työnantajayrityksen kannalta vaikeaselkoista ja tulkinnanvaraista. Työlainsäädäntö lisääntyy jatkuvasti ja muuttuu entistä yksityiskohtaisemmaksi. Tämä johtuu sekä EU-lainsäädännön asettamista vaatimuksista, että työmarkkinajärjestöjen vahvasta roolista. Lainsäätäjällä on tosiasiaa pienempi päätösvalta sääntelyn sisältöön kuin työmarkkinajärjestöillä.

Markkinat kuitenkin sopeutuvat. Työmarkkinoiden ylisääntely johtaa toisaalta työllistämisen kynnyksen nousuun ja toisaalta siihen, että yritykset etsivät uusia tapoja vastata tuotteiden ja palveluiden kysyntään. Tästä esimerkkejä ovat vuokratyön käytön lisääntyminen sekä ns. kevytyrittäjäyys. Myös yksinyrittäjäyden yleistyminen selittyy osaltaan sillä, että työtä teetetään entistä enemmän alihankintana.

Suomessa pitäisi päästä ulos sääntelyn noidankehästä ja uudistaa rohkeasti työmarkkinoiden rakenteita. Se onnistuu nostamalla hallituksen ja lainsäätäjän rooli työelämän sääntelyssä sille kuuluvaan asemaan. Lisäksi tulisi siirtyä työehtojen määräytymisessä selvästi kohti paikallista sopimista. Työelämän lainsäädännön kehittämisessä stra-

tegisena tavoitteena tulee olla työllistämisen helpottaminen ja työllisyysasteen nostaminen.

Työ on tärkeintä – ja kuten vanha Kokoomuksen slogan kuuluu, se on myös parasta sosiaaliturvaa.

Esitän seuraavaksi neljä pointtia siitä, miten uutta tuottavaa työtä luodaan julkisen sektorin roolia keventämällä. Työn tarjoaminen nimittäin vaikeutuu ellemme kevennä julkista sektoria.

1. KUNNILLA LIKAA TEHTÄVIÄ

Suomessa on jo muutaman vuoden ajan käyty keskustelua kuntien vastuulla olevien yli 535 tehtävän ja niistä johtuvien lähes 1000 velvoitteen vähentämiseksi. Kaikki ovat varsin yksimielisiä: kunnilla on liikaa tehtäviä suhteessa rahoitukseen. Nyt hallituksen rakennepaketin miljardin euron karsimistavoitteen eteen tehty työ uhkaa valua hukkaan, kun samanaikaisesti kunnille annetaan lisää uusia tehtäviä.

Suomen Yrittäjät esitti keväällä 2013, että erilaisia yrittäjyyttä olennaisesti haittaavia mitoituksia ja normeja pitäisi vähentää ja keventää. Kunnat tukahtuvat lailla säädeltyihin tehtäviin, normeihin ja suunnitteluvollisuuksiin sekä jatkuviin rakenneuudistushankkeisiin. Tämä heikentää kuntien halua ja kykyä tehdä mm. innovatiivisia julkisia hankintoja sekä paikallisesti järkeviä ja kustannustehokkaita ratkaisuja palveluiden järjestämiseksi kuntalaisille.

Haasteita on erityisesti yksityisten sosiaali- ja terveystalveluiden valvonnassa. Aluehallintovirastot maan eri osissa ovat edellyttäneet erilaisia kriteerejä esimerkiksi palveluasumiselle, vaikka lainsäädäntö ei edellytä tiukkojen mitoituksien (esimerkiksi henkilöstömäärä) noudattamista.

”Kunnat tukahtuvat lailla säädeltyihin tehtäviin, normeihin ja suunnitteluvollisuuksiin sekä jatkuviin rakenneuudistushankkeisiin.”

Haaste on yhteinen sekä kuntien omassa tuotannossa että yritysten ja järjestöjen tuottamissa palveluissa. Kaikilla tuottajilla on ongelmia normien noudattamisessa.

Tilanne on hankala asiakkaille, kunnille ja palveluntuottajille. Viiranomaisten roolia valvonnassa on täsmennettävä ja tulkintoja yhdenmukaistettava.

Toimenpidesuosituksia:

- 1. Puretaan normeja ja velvoitteita, jotka ovat johtaneet kaavamaisiin mitoituksiin, lisävelvoitteisiin ja lisätehtaaviin.*
- 2. Palveluiden järjestäminen ja tuottaminen eriytetään toisistaan.*
- 3. Kuntalaisten valinnanvapautta palveluissa lisätään.*

Yrittäjän ääni -kampanjassa on esitetty mielipide: ”AVI on raskas ja joustamaton, sen toiminta sitoo soteyritysten käsiä. Voimme kehittyä, laajentua ja työllistää, jos vaatimukset ovat realistisia.”

2. KUNTIEN ELINKEINOPOLIITIKAN ON OLTAVA YRITTÄJÄLÄHTÖISTÄ

Kunnan rooli muuttuvassa yhteiskunnassa on haastava. Talouden taantuma, väestön suhteellinen ikääntyminen ja julkisen sektorin kohtuuttoman suuri koko suhteessa BKT:een on kestäväntöntä. Kunnan pitäisi pystyä toimimaan elinkeinopolitiikan mahdollistajana tiiviissä yhteistyössä alueen yritysten kanssa.

Jokainen kunta on niin menestynyt kuin siellä olevat yritykset ovat. Kuntien ja yritysten välinen yhteys on kiistaton. Elinkeinopolitiikan tehostaminen on käytännössä välttämätöntä kunnille omien verotulojen kasvattamiseksi. Taloudeltaan vakaa kunta kykenee huolehtimaan paremmin esimerkiksi hyvinvointipalveluistaan.

Edellä mainittu on sikäli turhaa, että sote-järjestämislain toteutuessa ei ole enää toimivaltaista kuntaa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistusta valmistellut parlamentaarinen työryhmä on sopinut siitä, että kuntayhtymät toimivat jatkossa tuotantovastuullisina alueina.

Tuotantoalueiden ollessa suuria syntyy riski, että palvelutuotantoa keskitetään julkisen sektorin tuottamaksi. Toisaalta isot tuotantoalueet voivat johtaa hankintojen koon kasvuun. Tässä on riskinä se, että suomalaiset pienet ja keskisuuret yritykset ja järjestöt eivät pääse osallistumaan palveluiden tuottamiseen. Tämä heikentää myös markkinoiden toimivuutta.

Toisin kuin peruskunnat, kuntayhtymät eivät kanna huolta alueensa elinvoimasta. Tuotantovastuun siirtäminen kuntayhtymille katkaisee julkisen palvelutuotannon yhteyden elinkeinopolitiikkaan. Jul-

kisen sektorin on hallintorakenteista riippumatta kannettava vastuu koko Suomen elinvoimaisuudesta.

Toimenpidesuosituksia:

- 1. Kunta (tai mikä se onkaan) panostaa menokuriin ja tulojen kasvattamiseen, mikä käytännössä tarkoittaa elinkeinopolitiikan tehostamista.*
- 2. Kunta laatii elinkeinopoliittisen ohjelman, joka sisältää palvelu- ja hankintastrategian sekä yritysvaikutusten arvioinnin.*
- 3. Kunta ei harjoita yritysten kanssa kilpailevaa liiketoimintaa eikä perusta yksityisillä markkinoilla toimivia julkisia liikelaitoksia tai yrityksiä.*

3. KUNTIEN TUOTTAVUUTEEN MALLIA YRITYKSILTÄ

Kuntien heikentävä tuottavuus tarkoittaa sitä, että samansuuruisella työpanoksella saadaan vuosi vuodelta aikaan vähemmän niitä tuloksia, joita työllä tavoitellaan. Toisin sanoen, palveluiden tuottamisesta aiheutuva kustannus eli hinta kuntalaisille kasvaa. Tämä ei suinkaan tarkoita sitä, että kunnissa tehdään aiempaa vähemmän töitä, vaan päinvastoin. Työmäärä kasvaa koko ajan mm. lisääntyvien tietojärjestelmävelvoitteiden ja jatkuvien kehittämishankkeiden vuoksi. Nämä vievät henkilöstöltä työaikaa tuottavasta työstä.

Yksityinen yritys ei voisi toimia vuosia niin, että sen tuottavuus heikentyisi samalla tavalla kuin kunnilla. Yksityisellä sektorilla kilpailutilanne ja markkinaehtoisuus kasvattavat tuottavuutta. Jos julkisen sektorin tuottavuutta halutaan parantaa, pitää omaksua yksityisen sektorin lainalaisuudet ja toimintatavat. Niitä ei ole riittävästi hyödynnetty kuntien palvelutuotannon uudistamisessa.

Tämä johtuu mm. siitä, että yksityisten ja julkisten palveluiden kustannuksia ja hintoja ei voi vertailla, koska kunnat eivät pysty asettamaan todellista hintalappua itse tuottamalleen palvelulle. Kunnille täytyy rakentaa järjestelmä kustannustenlaskentaan. Vasta sen jälkeen kunnan ja yksityisen sektorin tuottamia palveluita voidaan aidosti vertailla ja parantaa kunnan tuottavuutta. Avoin kilpailu ja valinnan-

vapaus parantavat palveluiden laatua ja saatavuutta sekä vaikuttavat hintoihin.

Toimenpidesuosituksia:

1. Kunnille rakennetaan kustannuslaskentaan sähköinen järjestelmä, joka on valtakunnallisesti ja yritysten kanssa vertailukelpoinen.

2. Kunta ottaa käyttöön palvelualoitteen. Palvelualoite on esimerkiksi yrityksille mahdollisuus tehdä aloite kunnan toimialaan kuuluvan palvelutehtävän kilpailuttamisesta siten, että ko. yritys voi tuottaa palvelun laadullisesti paremmin ja halvemmilla kustannuksilla. Palvelualoite voi koskea mitä tahansa kunnan toiminnan osaa, joka ei ole lakisääteinen viranomaistehtävä tai kunnan strateginen toiminto.

4. VINOUTUNUT KILPAILUTILANNE HAITTAA ELINKEINOTOIMINTAA

Yksikään kunta tuskin haluaa haitata alueensa elinkeinotoimintaa. Tässäkin suhteessa kunnille säädettyjen tehtävien määrä ja kirjavuus ovat johtaneet huonoon kehitykseen. Energia on mennyt pirstalevelvoitteiden noudattamiseen. Omistajaohjaus on ollut olematonta, tai se on pettänyt. Usein ei ole nähty isoa kuvaa. On aika piirtää se uudelleen.

Kunnat toimivat aina markkinoilla ”veronmaksajien takuulla”, mikä on omiaan vinouttamaan kilpailutilannetta.

Toimenpidesuosituksia:

1. Kuntien ei tule automaattisesti yhtiöittää kaikkia liikelaitoksia tai virastomuotoista toimintaa markkinoilla. Peli on puhallettava poikki. Ensisijaisena vaihtoehtona tulee selvittää, voidaanko nyt itse tuotettu markkinaehtoinen palvelu lopettaa ja jättää se markkinoilla toimivien yritysten hoidettavaksi.

2. Liikelaitosten yhtiöittämisessä on noudatettava comply or explain -periaatetta: jos jokin toiminta yhtiöitetään ja jatketaan toimintaa markkinoilla, kunnan on erikseen perusteltava, miksi niin tehdään ja minkälaisia vaikutuksia toiminnalla on

*markkinoiden toimivuuteen sekä yleisemmin alueen yrityksiin.
Kysymys on kuntien elinkeinopolitiikasta ja omistajaohjauksesta.*

LOPUKSI

”Nykyinen trendi päätöksissä vaikeuttaa ja demotivoi yrittäjiä. Usein tuntuu, etteivät päätökset ja yhteiskunnan ilmapiiri lainkaan kannusta tai tue yrittäjyyteen. Sävy päättäjien puheessa saa yrittäjän usein tuntemaan itsensä ”kaiken pahan aluksi ja juureksi”.

Yrittäjän ääni -kampanjassa esitetty mielipide.

”Välillä tympii niin, että harkitsen menestyvästä 33 henkilöä työllistävästä yrityksestä luopumista. Minä otan riskin ja annan työtä kaikkien pykälien mukaan oikein ja silti yhteiskunta pitää yrittäjää riistäjänä, kiitos nykyisen poliittisen trendin.”

Yrittäjän ääni -kampanjassa esitetty mielipide.

Siinä se. Yrittäjän ääni. Säätely kohtuulliseksi. ■

BYROKRATIAN UUVUTTAMAT

Sanna Lauslahti, Sari Sarkomaa

Kirjoittajat ovat Kokoomuksen kansanedustajia ja eduskunnan sosiaalija- ja terveystieteiden valtiokunnan jäseniä.

Merkittävä osa poliitikkojen työstä on kuunnella kansalaisia. Usein kohtaamme juuri niitä ihmisiä, joilla yhteiskunnan palvelut eivät ole oikein toimineet hyvin. Kuultuamme ongelman jäämme pohtimaan, mitä voisimme tehdä asian eteen. Yritämme usein etsiä ratkaisuja, joissa ihmisten ääni tulee kuuluviin, ja löytyy uusia parempia tapoja toimia.

Seuraava tarina kertoo yhden perheen kokemuksista eri julkisten organisaatioiden järjestämässä paperipyörteessä. Perhettä oli kohdantunut lapsen vakava sairastuminen, joka oli johtanut vammautumiseen. Se, että julkinen sektori aiheuttaa ylimääräiseksi koettua paperityötä perheelle surun keskellä, ei paranna, vaan pahentaa perheen tilannetta.

Perheen poika oli 10-vuotias vakavan sairauden alkaessa. Sairaus aiheutti äkillisen vammautumisen, ja perheen elämä mullistui. Poika sai hyvää hoitoa Lastenlinnassa. Samalla huolehdittiin perheen tilanteesta antamalla kriisiterapiaa, joka tuli tarpeeseen. Lapsi oli 14 viikkoa sairaalassa, minkä jälkeen edessä oli kotiuttaminen ja paluu alakoululaisen elämään.

INTENSIIVINEN ALKU USEIDEN VIRANOMAISTEN KESKELLÄ

Perhe koki kotiinpaluun yhtenä parhaimmista hetkistään. Samalla se kuitenkin tarkoitti asiakassuhteen alkamista usean julkisen organisaation kanssa. Perheen ympärille tuli kertaheitolla useita viranomais- tahoja: HUS:ssa Lastenkliniikka, Lastenlinnan pitkäaikaikuntoutusyksikkö, silmäklinikan karsastuskliniikka ja apuvälinekeskus sekä koulussa rehtori, erityisopettajat, eri aineiden opettaja, avustaja sekä opetusviraston virkamiehet, vammaisten sosiaalityö, useampia kuntoutuksista vastaavia yrityksiä ja eri kuljetustahoja.

Jokainen viranomainen tuli perheen arkeen lukuisten kapulakielisten postien ja lomakkeiden myötä. Kukin viranomainen haluaa lähestyä asiakastaan vielä eri tavoin – toisen kanssa asia hoituu puhelimit-

la, toisen kanssa sähköpostilla ja kolmas taho taas kieltää sähköpostin käytön potilasturvan nimissä. Siinä oli perheellä muistamista, kuka virkamies halusi hoitaa asiain milläkin tavalla.

Perheen uusi täyttyi uusista tehtävistä: yhtäkkiä yhden perheenjäsenen päätehtäväksi muodostui byrokratian vaatimien lomakkeiden täyttäminen. Kuhunkin eri tukeen pitää tehdä aina erillinen hakemus. Terapiaa varten pitää täyttää hakemus. Kahden henkilökohtaisen avustajan työnantajana toimiminen vaatii lukuisia työvaiheita palkanmaksuineen ja ilmoituksineen. Lopputuloksena oli se, että päi-

vä ei enää riittänyt lomakkeiden täyttämiseen, vaan avuksi tarvittiin yötkin.

Kun kuuntelimme perheen tarinaa, jäi päällimmäisenä mieleen vaikutelma, että jokaisen virkamiehen tärkein tehtävä oli huolehtia paperit kuntoon. Apua tarvitseva ihminen jäi lomakkeiden alle. Eri organisaatiot eivät jaa tietoa keskenään eivätkä taida edes luottaa toisiinsa saati tehdä aloitteellisesti

”Perhettä on kielletty yhdistämästä koulumatkaa kuntoutukseen. Näin ollen lapsi tekee matkan koulusta kuntoutukseen kahdella eri taksilla.”

keskenään yhteistyötä. Tieto ei kulje, eikä sitä haluta mitä moninai-
simpiin säädöksiin ja muihin syihin vedoten edes jakaa.

Edelliseen liittyen perheen kotikaupungin Helsingin lomakkeiden täyttäminen oli oma lukunsa. Esimerkiksi vaikeavammaisen vapaa-ajan kuljetuksen saaminen vaati valtavan määrän paperia. Helsingin kaupungin yhden lapsen vapaa-ajan kyydin saaminen vaatii monisivuisen lomakkeen täyttämisen, opiskelutodistuksen ja lääkärintodistuksen erityislomakkeella nro 73470. Sama taho, jolle lomake lähetettiin, oli aiemmin tehnyt kotikäynnin ja saanut jo perheestä lähes kaiken mahdollisen olennaisen tiedon.

TURHIA TAKSIKYYTEJÄ JA ERILLISBYROKRATIAA

Kuljetuksiin liittyy aivan omanlaisiaan erikoisuuksia. Nuoren miehen normaalin elämän kannalta välttämättömyyksiä ovat siirtyminen kodista kouluun ja takaisin taksilla. Tästä vastaa opetusvirasto. Lapsen kannalta joinakin päivinä olisi järkevää, että koulusta pääsisi suoraan

kuntoutukseen. Kuntoutukseen ja sairaalan siirtymiset hoidetaan kuitenkin Kelan järjestämällä taksikyödyllä.

Perhettä on kielletty yhdistämästä koulumatkaa kuntoutukseen. Näin ollen lapsi tekee matkan koulusta kuntoutukseen kahdella eri taksilla. Tämä on esimerkki sekä epäinhimillisestä kohtelusta että yhteiskunnan varojen täysin turhasta haaskaamisesta.

Julkisen sektorin kuljetukset tulisi hoitaa yhden kanavan kautta. Näin saadaan säästöjä ja luodaan asiakaslähtoisempää ja inhimillisempää palvelutoimintaa. Kaikki voittaisivat.

Kelan taksien käyttö tuo soppaan omat pikantit mausteensa. 11-vuotias lapsi veloitetaan toimittamaan takautuvasti valtakirja taksiryttäjän käyttöön. Perheessä kirjoitetaan valtakirjoja 5-10 kuukaudessa. Tässä ei kulu hukkaan pelkästään perheen aika, vaan jokainen täytetty lomake työllistää myös vastaanottavassa päässä.

Kelan ja opetusviraston taksien lisäksi pojalla on kolmas taksikuljetusten järjestäjä, vammaisten sosiaalityö. Tältä osin on aiheellista kysyä, eikö edes kaupungin sisällä voisi järjestää kuljetuksia yhden organisaation kautta yksillä todistuksilla.

TERAPIOIDEN VAATIMA LOMAKKEIDEN SUMA

Perheen pojalla on kolme eri avokuntoutusta joka viikko. Sairaala on kirjoittanut lausunnon, johon pohjaten perhe hakee jokaiseen sairaalan määräämään kuntoutukseen Kelan maksusitoumusta. Jos tuki saadaan, jokaisen terapiayksikön kanssa tehdään erilliset terapiasopimukset (2 kpl). Jokaiseen näistä liittyy omat valitusprosessinsa, koska hylätyistä tuista on valitusoikeus. Jokainen valitus vaatii sen tekemisen, uuden lausunnon pyynnön sairaalasta ja uuden hakemuksen teon.

Surullista on todeta, että sanoilla on väliä hakemuksia tehdessä. Yksi hakemus hylättiin, koska sairaalan terapeutti oli käyttänyt eri sanamuotoa kuin kuntoutuksesta vastaava avopuolen terapeutti. Tässä voisi kysyä, onko kyse tarkoituksellisesta vallankäytöstä kansalaista kohtaan. Ei ole pyrkimystä aloitteellisesti saattaa asiaa onnistuneeseen lopputulokseen vaan päinvastoin estää onnistumista. Viranomaisen pitäisi neuvoa asioivaa oikeanlaiseen toimintaan. Joka tapauksessa tässäkin käytetään virkamiestyötä, josta ei ole minkäänlaista lisäarvoa kansalaiselle. Ja perheen aikaa jälleen käytettiin väärin.

PERHEELÄ JATKUVA TODISTUSTAACKA

Viranomaisilla on tieto, että perheessä on vaikeasti vammaisen nuori mies. Silti perhe joutuu kerta toisensa jälkeen todistamaan jo moneen kertaan todistetun asian. Todistusvastuu on perheellä, mutta yhtä lailla todistusvastaussa joudutaan alvariinsa käyttämään lääkäreiden aikaa todistusten kirjoittamisessa.

Esimerkiksi omaishoidon tuessa Helsinki vaatii kotitarkastuksen. Perheessä käytiin ja tutkittiin tilannetta usean tunnin ajan. Perheen äiti ihmetteli, eikö lääkärin lausunto riitä, että lapsella on vaikea ai-vovamma. Eikö lääkärin todistuksella ole mitään arvoa? Tästä voi jälleen vetää johtopäätöksen, että virkamiehet eivät luota edes toisiinsa. Samaa asiaa ei pitäisi joutua todistamaan useaan otteeseen eri tahoille.

Edellä mainitsemme, että perheen lapsi oli oikeutettu myös vapaa-ajan kuljetuksiin. Tätä varten oli oma todistustaakkansa, ja tarvittiin erillinen lääkärinlausunto. Perheen hakemus hylättiin, koska perhe ei kyennyt toi-

mittamaan juuri oikeanlaista lääkärintodistusta.

Nurinkurisinta on se, että myös vammaistuen saamiseksi perheellä on todistusvastuu siitä, että lapsi on vaikeavammaisen. Kuten edellä todettu, asiasta oli jo useampia erilaisia lääkärintodistuksia hankittuna eri tarkoituksia varten. Toiston uhallakin on paikallaan kysyä, eikö todella yhdestä ja samasta vammaisuudesta riittäisi yksi todistus, joka kelpaisi kaikkiin paikkoihin sellaisenaan ja sisältäisi kaikki tarpeelliset tiedot.

LOPPUTULOKSENA TURHAA TYÖTÄ

Edellä kerrottu tarina on esimerkki siitä, kuinka julkiset organisaatiot työllistävät itse itseään ja rasittavat kansalaisten arkea. Samalla käytämme meidän arvokkaiden julkisen sektorin työntekijöiden aikaa väärin. Esimerkkinä tässä voidaan nostaa lääkärin, jotka kirjoittavat lääkärin todistuksia mitä moninaisempia käyttötilanteita varten aina uudelleen ja uudelleen. Lääkärin aikaa tulisi voida kohdentaa turhiin todistusten kirjoittelun sijaan potilaiden kohtaamiseen ja hoitami-

”Nurinkurisinta on se, että myös vammaistuen saamiseksi perheellä on todistusvastuu siitä, että lapsi on vaikeavammaisen.”

seen. Harmillista on, että jokainen viranomainen katselee vain omista lähtökohdistaan asioita. Apua tarvitseva on jaettu pieniin palasiin, kun häntä tulisi tarkastella kokonaisena ihmisenä.

MITÄ PERHE TOIVOO?

”Toivon, että jonain päivänä äkillisesti sairastuneen lapsen vanhemmat saisivat keskittyä lapseensa ja tämän – ja ehkä jopa itsensä – hoitamiseen, eivätkö joutuisi käyttämään useita henkilötyöpäiviä viikoittain yllä olevassa kuvassa näkyvän paperimassan selvittämiseen viikosta ja kuukaudesta toiseen”

Kuulimme perheen tarinan ja lähdimme viemään asiaa eteenpäin ratkaisuja etsien. Järjestimme tapaamisen perheen äidin ja Kelan johtajan Helena Pesolan ja etuusjohtaja Elise Kivimäen kanssa. Kävimme perheen tarinan lävitse. Lähdimme purkamaan, mitä olisi mahdollista tehdä. Saimme etuusjohtaja Elisa Kivimäeltä kehittämissuositukset, jossa osa asioista liittyy Kelan sisäisten toimintaprosessien kehittämiseen, valtakunnallisesti järjestettäviin asioihin ja lainsäädännön kehittämistarpeisiin. Seuraavaksi avaamme näitä ratkaisuja saamamme kirjeen pohjalta.

HENKILÖKOHTAINEN KELA-NEUVOJA

Kelassa on käynnistynyt kesällä 2013 henkilökohtainen Kela-neuvojapalvelu. Tavoitteena on, että vammaisen lapsen perheelle luodaan eri toimijoiden (Kela, terveydenhuolto, sosiaalitoimi, koulu) yhteinen tukiverkosto ja yhteinen palvelusuunnitelma. Tässä olisi hyvä, että myös kunnan puolella olisi paljon palveluja käytävällä yksi nimetty case-manager. Tämä ei vaatisi uusia resursseja, vaan tehokkaampaa työnjakoa nykyisten resurssien puitteissa työnjakoa. Todennäköistä on, että näin saataisiin jopa säästöjä kunnan muiden viranomaisten puolella, kun ilmenevät ongelmat voitaisiin hoitaa heti ilman kustannuksia aiheuttavia ja useimmiten aivan tarpeettomia viivytyksiä.

- Lainsäädäntömuutosehdotus: Vammaispalveluiden järjestämisessä lähtökohdaksi eri toimijoiden yhteisen tukiverkoston luominen.

MATKAKORVAUSTEN VALTAKIRJAT

Perheelle lähetetään yksi valtakirja, joka on toistaiseksi voimassa matkakorvausten hakemiseen. Jatkossa korvaukset hoituvat ilman byrokratiaa.

Vuoden 2015 alusta HUS:n alueella siirrytään taksimatkojen sähköiseen suoramaksuun. Näin päästään eroon valtakirjoista, eikä valtakirjoja ja asiakkaan omia hakemuksia enää tarvita. Jatkossa terveydenhuoltoon tehdyt matkat voi osoittaa yhdellä todistuksella, joka kattaa eri hoitopaikat.

TAKSIMATKA KOLMELLA ERI TOIMIJALLA

Järjestelmää tulee kehittää siten, että matkat ovat yksi toimiva kokonaisuus. Kela voisi esimerkiksi hallinnoida myös vammaispalvelulain mukaisia kuljetuksia. Toinen vaihtoehto on, että kaikki matkat siirretään lähelle kuntalaisten kuntaan tai muulle vastaavalle järjestäjätalolle. Rakennepoliittisissa toimissa tämä on yksi säästökohde. Asiaa selvittää liikenne- ja viestintäministeriö.

LUKUISAT LÄÄKÄRINLAUSUNNOT

Vaikeavammaisuus tulee voida osoittaa yhdellä lääkärinlausunnolla, joka kelpaisi kaikille toimijoille. Kelassa on käynnissä lääkärinlausuntojen uudistaminen. Tämä otetaan työn alle yhteistyössä Kuntaliiton kanssa.

ETUUKSIEN TODISTUSTAAKKA

Kela ylläpitää potilastiedon arkistoa. Se mahdollistaa potilastietojen arkistoinnin ja säilyttämisen. Arkistolla on keskeinen rooli tietojen välittämisessä terveydenhuollon organisaatioiden ja toimintayksiköiden välillä. Tulevaisuudessa tiedot siirtyvät potilaan hoitoon osallistuvien tahojen välillä paremmin. Osana arkistointia on potilastietojen hallintapalvelu, jossa voisi olla tieto vaikeavammaisuudesta. Tässä ylläpidetään suostumustietoja siitä, mitä tietoja saa luovuttaa eteenpäin ja mitä ei. Suostumukset kansalainen määrittää itse. Jatkossa palveluyhden kautta kansalaiset ja virkamiehet pääsevät sujuvasti tietoihin kiinni.

- Lainsäädäntömuutostarve: tietojen luovuttamista on rajattu. Käsittelyiden kannalta tarpeellisten tietojen siirtymisen pitäisi olla sujuvaa ja tarvittavat suostumukset pitäisi voida antaa yhteen paikkaan kerralla.

Kelaan saapuu 1,3 miljoonaa lääkärin-todistusta ja muuta terveydentilaselvi-tystä. Kun kansalainen hakee etuuksia (päivärahoja, kuntoutusta, työkyvyttömyyseläkettä, vammaisetuuksia tai lääkkeiden erityiskorvattavuutta) tulee Kelaan toimittaa lääkä-rinlausunto. Sujuvinta olisi, että Kela saisi lääkärinlausunnot ja muut vastaavat suoraan potilastietoarkistosta. Kelalla ei ole tällä hetkellä tä-hän oikeutta.

”Sujuvinta olisi, että Kela saisi lääkärinlausunnot ja muut vastaavat suoraan potilastietoarkistosta. Kelalla ei ole tällä hetkellä tähän oikeutta.”

- Muutosehdotus: Kelalle tulee antaa oikeus etuuspäätöksiä vaati-viin lääkärintodistuksiin potilastietoarkistossa. Suostumus tietojen luovuttamiseen voidaan antaa arkiston tiedonhallintapalve-lussa.

PS. ÄIDIN KIRJOITUS

Ensinnäkin suuret, lämpöiset kiitokset teille molemmille, että otitte edistääksenne tämän meidän asiamme. Kiitos paneutumisesta, kiitos tapaamisten järjestymisistä, kiitos energiastanne ja ajastanne.

Meidän perheemme osalta asiat ovat ehkä himpun verran edistyneet. Kelasta on tullut useampia, suht nöyriä yhteydenottoja ja pahoitteluja, että joutuvat vielä vaivaamaan yhdessä jos toisessa paperissa. Saimme myös yhteydenoton omalta Kela-ohjaajaltamme. Tietysti olen näistä iloinen ja kiitollinen, mutta samaan aikaan olen yhä sitä mieltä, että tällaiset Kela-ohjaajat pitäisi tipahtaa kriisiperheen syliin salamannopeasti ja automaattisesti, eikä vasta sitten kun äiti purskahtaa itkuun Kelan johtajien pakeilla. Edelleen ajattelen vaikka samanlaisessa tilanteessa olevaa maahanmuuttajaperhettä, jossa on vaikka lukihäiriö ja alkoholiongelma - ei ole hirvittävän asiakaslähtöistä, ei.

Helsingin kaupungilta, vammaisten sosiaalipalveluista olen saanut tapaamisemme jälkeen yhden hyvin kummallisen sähköpostin, joka ei välttämättä liity yhtään mihinkään, mutta ne ongelmat tuskin ovat parlamentaarisella tasolla.

Olen perin kiitollinen,

Äiti, joka lähtee huomennaamulla nuoren miehensä kanssa hiihtolomalle Tallinnaan.

LABORATORIOLAITTEEN TESTAAMISEN LUPABYROKRATIA

Lasse Lehtonen

Kirjoittaja toimii HUS:n hallintoylilääkärinä ja Helsingin yliopiston terveysoikeuden professorina.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) laboratoriotoinnot tuottavat biologista jätettä n. 2 tonnia viikossa. Yli satatuhatta koeputkellista näyteputkissa olevaa verta tai seerumia päätyy ongelmajätteenä hävitettäväksi joka viikko. Samaan aikaan suomalaiset laboratoriot ovat mukana kansainvälisissä laadunhallintaohjelmissa, jossa kansalliset tai kansainväliset palveluyritykset lähettävät maksua vastaan testinäytteitä laboratorioon analysoitavaksi varmistaakseen laboratorion tulosten oikean tason. Laboratoriolääketiede on Suomessa varsin korkeatasoista, ja alalta on tullut useita diagnostisia innovaatioita, joita on hyödynnetty myös yritystoiminnassa. Kaupalliseen tuotantoon Suomesta on tullut erityisesti ns. vieri- ja pikadiagnostiikan laitteita ja reagensseja.

Jos laboratoriolaitteen valmistaja haluaa testata laitettaan taikka laboratoripalvelun tuottaja kokeilla uutta menetelmää, hän joutuu osoittamaan laitteensa tai menetelmänsä toimivuuden mm. siten, että uuden laitteen antamia tuloksia verrataan vanhan menetelmän tuloksiin. Joskus tämä vaatii monimutkaisen tutkimussarjan, mutta yksinkertaisimmillaan kyse on siitä, että samaa näytettä käytetään uudessa ja vanhassa laitteessa ja katsotaan, onko tulos sama. Hyvin tehdyssä testauksessa käytetään sekä normaaliarvon antavia näytteitä että normaalista vähän ja paljon poikkeavia näytteitä. Tiukan laatujärjestelmän omaava laitetoimittaja voi jopa omassa laadunvarmistuksessaan testata jokaisen yksittäisen laitteen ennen niiden luovuttamista käyttöön.

Normaaliarvon antavan näytteen saamisessa ei yleensä ole ongelmia, sillä kuka hyvänsä vapaaehtoinen voi tällaisen näytteen antaa. Kun laboratoriolaitte on kuitenkin tarkoitettu sairauden toteamiseen, on välttämätöntä, että laitteessa testaan myös sellaisia näytteitä, joista sairaus ilmenee. Jos laitteen antama tulos on tarkka numero (esim. tulehdusreaktiota kuvaava CRP on 134), pitäisi uuden laitteen antaa mittauksesta sama numeraalinen tulos. Laitteen valmistajan vaikeutena on kuitenkin nyt saada testattaviksi sellaisia näytteitä, joista saa-

biisiin eri mittausarvoja. Niinpä laitetoimittaja kääntyy sairaalan laboratorion puoleen kysyen mahdollisuutta hyödyntää korvausta vastaan siellä jo analysoituja näytteitä. Niitähän esimerkiksi HUS:n laboratorioista päätyy ongelmajätteenä hävitettäväksi yli 100000 koeputkea päivässä.

Nyt alkaa yrityksen taistelu lupabyrokratian kanssa. Sitä ennen on syytä lyhyesti kuvata näytteen käyttöä koskeva säädösympäristö:

Suomi on liittynyt vuonna 1997 solmittuun Euroopan neuvoston biolääketiedettä koskevaan yleissopimukseen. Sopimus on implemointoitu lailla ihmisen elinten ja kudosten lääketieteellisestä käytöstä (kudoslaki) sekä lailla lääketieteellisestä tutkimuksesta (tutkimuslaki). Biolääketiedesopimus kieltää pääsääntöisesti ihmisen kudosten kaupallisen hyödyntämisen – sopimuksen tavoitteena on ollut elinkaupan kieltö. Sopimusta on kuitenkin tulkittu niin, ettei kaikki ihmiskudosta hyödyntävä kaupallinen tuotekehitys ole täysin kiellettyä. Suomen kudoslain 20 § 2 momentti toteaa, että ”hoidon, taudinmäärityksen tai kuolemansyyn selvittämisen vuoksi otettuja näytteitä voidaan luovuttaa ja käyttää lääketieteelliseen tutkimukseen, menetelmäkehitykseen, laadunhallintaan ja opetukseen sen terveydenhuollon toimintayksikön tai muun yksikön luvalla, jonka toimintaa varten näyte on otettu, jos näytteitä luovutettaessa tai käytettäessä ei käsitellä henkilötietoja.”

Lääketieteellisestä tutkimuksesta annettu laki pyrkii turvaamaan tutkittavan aseman. Lääketieteellisen tutkimuksen tekeminen edellyttää lähtökohtaisesti riippumattoman eettisen toimikunnan ennakkoarviota sekä tutkittavan tutkimukseen antamaa kirjallista suostumusta.

Tutkimuslain 1 §:n mukaan lääketieteellisellä tutkimuksella tarkoitetaan ”sellaista tutkimusta, jossa puututaan ihmisen tai ihmisen alkion taikka sikiön koskemattomuuteen ja jonka tarkoituksena on lisätä tietoa terveydestä, sairauksien syistä, oireista, diagnostiikasta, hoidosta, ehkäisystä tai tautien olemuksesta yleensä”.

Jos laboratoriolaitteen testaaminen on lääketieteellistä tutkimusta, tarvitaan jokaisen näytteen antajan suostumus siihen, että hänen verinäytteestään voidaan ongelmajätelaitokseen kuljettamisen sijasta analysoida sama laboratoriotulos kuin siitä on jo kertaalleen analysoitu. Laitetestausta ei kuitenkaan ole uutta tieteellistä tietoa tuovaa tutkimusta, vaan kyse on enemmän laadunvarmistustoiminnasta. Ainoastaan,

jos kehitetään kokonaan uutta menetelmää, pitää näytteiden käytön perustua eettisen toimikunnan arvioimaan tutkimussuunnitelmaan.

Vaikka verinäytteen luovutus olisikin ”laadunvarmistustoimintaa” eikä lääketieteellistä tutkimusta, voivat HUS ja sen laboratorio antaa luvan näytteen käyttämiseen laadunhallintaa tai menetelmäkehitykseen vain, jos näytteitä luovuttaessa *ei käsitellä henkilötietoja*.

Suomessa henkilötietojen käsittelystä on säädetty henkilötietolaisa, joka on kansallisesti implementoinut Euroopan unionin henkilötietodirektiiviin. Henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö on siis pääsääntöisesti Euroopan unionin lainsäädäntöä. Henkilötiedolla tarkoitetaan henkilötietolain 3 §:n mukaan ”kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettänsä tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi”. Henkilötietolaki määrittää edelleen henkilötietojen käsittelyn tarkoittavan ”henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä”. Käsite on hyvin laaja.

Laitetestaukseen tarvitaan näyte, jossa on joku tietty tutkimustulos (so. esim. CRP on 134). Ne olisi helppo löytää laboratorion tietojärjestelmästä, mutta silloin näytettä luovutettaessa käsiteltäisiin henkilötietoja, mitä laki ei salli. Jotta lain vaatimus toteutuisi, pitää näytteet anonymisoida eli tehdä tunnistamattomaksi.

Laajamittaisessa laboratoriotoiminnassa näytteet tunnistetaan viivakoodeilla. Yksittäiseen näyteputkeen ei potilaan yksityisyyden turvaamiseksi laiteta näkyviin potilaan nimeä tai sosiaaliturvatunnusta vaan vain näytteen koodi. Järjestelmä on hyvin toimintavarma ja näytteen sekaantuminen on erittäin harvinaista. Oikeasti viivakooditunnisteella varustetut näyteputket ovat anonyymejä ulkopuoliseen

”Laitetestaukseen tarvitaan näyte, jossa on joku tietty tutkimustulos. Ne olisi helppo löytää laboratorion tietojärjestelmästä, mutta silloin näytettä luovutettaessa käsiteltäisiin henkilötietoja, mitä laki ei salli.”

nähdän, mutta juridisesti tarkastellen yksittäinen potilas on tunnistettavissa niin kauan, kuin näytteeseen liittyy joku tietojärjestelmään viety tunniste. Ainoa mahdollisuus luovuttaa näytteitä on raapia putkesta irti tunnistekoodi ja ajaa näytteet sitten uudestaan sairaalan laboratorion linjan läpi uudella koodilla varustettuna, jotta näytteestä saadaan sekä tulos (so. CRP on 134) ja että näyte on luovutuskelpoinen laitetestaukseen ilman potilaan henkilötietoa. Kun näin sovittiin yrityksen kanssa tehtäväksi, voitiin HUS:ssa viranhaltijapäätöksellä antaa kudoslain 20 §:n edellyttämä lupa näytteiden käyttöön.

Testausta näytteillä halunneen yrityksen (tai itse asiassa yritysten, kun tarvitsijoita on ollut useita) kannalta oli onnellista, että sairaalan laboratorion löydettiin lopulta tapa, jolla ongelmajätteenä hävitettäväksi meneviä näytteitä voitiin hyödyntää laitetestauksessa. Tiukan juridisen tulkinnan mukaan tämäkään ei välttämättä olisi ollut mahdollista, kun näytteiden haku kuitenkin perustui aikaisempaan analyysitulokseen. Luovutusprosessista tuli kuitenkin varsin raskas ja kallias, sillä tarkoitusta varten jouduttiin laitetoimittajan kustannuksella palkkaamaan henkilöitä raapimaan näyteputkista irti viivakooditunniste, jotta jätteeksi määriteltujen näytteiden uusiokäyttö yleensä olisi ollut mahdollista. ■

SAIRAALAT TUHLAAVAT RAHOJASI!

Henri Heikkinen

*Kirjoittaja on Helsingissä asuva tietokirjailija, radiotoimittaja ja blogi-
kuuluisuus.*

Joka vuosi Oulussa keskustellaan siitä, miten sosiaali- ja terveystoimi on taas kerran ylittänyt budjetin miljoonilla, jos ei kymmenillä miljoonilla euroilla. Kyseessä on hieman vastaavanlainen syksyn merkki kuin ”talvi yllätti autoilijat”. Vuonna 2012 ylitys oli noin 20 miljoonaa euroa, josta lähes puolet, 8,5 miljoonaa euroa tulee erikoissairaanhoidosta. Samankaltaisia lukuja tulee jatkuvasti ympäri maan, mutta budjettiylitysten suitsemiseen ei tunnu olevan keinoja. Ratkaistakseni ongelman menin suoraan ongelman alkulähteille ja haastattelin Oulun yliopistollisessa sairaalassa käytännön työtä tekeviä.

Julkisen terveydenhuollon ensimmäinen ongelma on tilaaja-tuottaja-malli. Alkuvuodesta sovitaan, että tänä vuonna tehdään N kappaletta leikkauksia X. Kun leikkauksia tulee enemmän, kuntaa laskutetaan lisää ja ostetaan lisäleikkaukset erikseen sen sijaan, että kuukausipalkkainen henkilökunta yksinkertaisesti tekisi enemmän leikkauksia.

Haastattelemani kirurgin mukaan erikoissairaanhoidon käytännön toiminnassa on ilmaa lähes puolet. Esimerkiksi ortopedisia leikkauksia tehdään OYS:sä 2-3 päivässä, siinä missä yksityisellä puolella tehdään 6-8 kappaletta päivässä samanlaisella miehityksellä – itse asiassa pääosin jopa samalla. Julkisella puolella tehokkaana leikkaussalina pidetään sellaista, jossa on toimintaa 30% virka-ajasta. Siihen ei pääse OYS:ssa kuin muutama sali, samalla kun yksityisellä kaikki salit ovat yli 70% ajasta käytössä.

Niin yksityisellä kuin julkisella puolella on jokin tavoitetahti; päivässä tietty määrä leikkauksia. Mikäli leikkaukset saadaan tehtyä vaikkapa aamupäivän aikana, julkisella hoitajat määrätään muihin töihin kuten pyörittelemään papereita tai lakaisemaan lattioita, kunnes päivän tunnit ovat täynnä. Käytäntö motivoi vitkuttelemaan leikkausten kanssa, kun taas yksityisellä hoitajat saavat lähteä kotiin heti kiintiön täytyttyä.

Vastaava hidastelu ei ole pelkästään Oulun ongelma. Haastattelun mukaan myös esimerkiksi Kokkolassa tehtiin kahdeksan tunnin aikana kolme ortopedista leikkausta, kun sama kirurgi tekee niitä yksityi-

sellä puolella kymmenen. Samaan aikaan ihmiset odottavat hoitoon pääsyä leikkausjonoissa. Yksinkertaisimmillaan ongelma helpottuisi, jos henkilökuntaa palkittaisiin rahalla tai vapaa-ajalla suuremmasta määrästä suoritettuja operaatioita.

Jonojen purkamista on kyllä yritetty. Vuosina 2005-2006 jonoja purettiin omalla henkilökunnalla. Ensinnäkin leikkauksia tehtiin normaalisti klo 7-15 noin 3-5 kappaletta. Tämän jälkeen samat ihmiset tekivät klo 15-20 jopa 10 leikkausta ylitöinä, kun saivat siitä lisäkorvauksen. Eli kyllä tehokkuus osataan, jos vain halutaan. OYS on kyllä yrittänyt tehostaa toimintaa tarjoamalla hoitohenkilökunnalle suorituspalkkioita. Nämä ovat kuitenkin kaatuneet Tehyn vastustukseen – mikäli jollekin maksetaan lisää, tulisi kaikille maksaa lisää. Sellaiseen rahat eivät tietenkään riittäneet, vaan jonojen purkamiseen päätettiin ostaa apua yksityiseltä – ja budjetti ylittyi taas.

Ongelma ei ole pelkästään toimenpiteissä, vaan myös läheteissä. Kun terveyskeskuslääkäri ei jostain syystä tiedä jotain, hänelle on kaikkein helpointa antaa lähete erikoissairaanhoidon lisätutkimuksiin. Mikäli lähetehallinnassa käytettäisiin varmistusta, säästettäisiin jo sillä merkittäviä summia. Eräs kunta tilasi yksityiseltä ns. paperikonsultaation, eli läheteiden läpikäyntiä, selvisi, että jopa 80 % läheteistä oli turhia. Loput 20 % ohjattiin suoraan tutkimuksiin. Paha yksityislääkäri laskutti 5 euroa läheteen tarkistamisesta, kun yhden polikäynnin keskihinta OYS:ssa on yli 90 euroa.

”Virkamiehen fokus on ohjeiden noudattamisessa, työn tuloksella ei ole merkitystä, ja usein ratkaisut ovatkin järjenvastaisia.”

Säästöt eivät ole siis mitään rakettitiedettä. Julkisen puolen henkilökunta ei ole tyhmää tai epäpätevää. Ongelma on usein johdon byrokratiassa, minkä vuoksi päätöksenteko on mekaanista ja jäykkää. Tekemällä itsenäisiä päätöksiä byrokratti ottaa turhan riskin.

Virkamiehen fokus on oh-

jeiden noudattamisessa, työn tuloksella ei ole merkitystä, ja usein ratkaisut ovatkin järjenvastaisia. Lopputuloksen vastuu kuitenkin siirtyy aina eteenpäin. Moni esimerkiksi OYS:n henkilökunnasta on yrittänyt ehdottaa muutoksia toimintaan, mutta kukaan ei kuulemma kuuntele

niitä. Helpompaa on maksaa yli 100 000 euroa brittiläiselle konsultille, joka tekee kaikista ”parannusjohtajia”.

OYS:sta on lähtenyt paljon 40-45 -vuotiaita, parhaassa iässä olevia kokeneita lääkäreitä yksityiselle puolelle. Ei rahan vuoksi, vaan tympäännyttyään toimintaan. Siinä missä yksityisellä puolella johtaja olisi tällaisesta saanut potkut, saa julkisella puolella kiitosta, koska ”yksikön palkkamenot ovat pienentyneet”. Tilalle sitten palkataan uusia lääkäreitä suoraan koulusta.

Tuoreena esimerkkinä ketterämpien mallien ylivoimaisuudesta kustannustehokkuudessa ja laadussa olkoot OP-konsernin ”Omasairaalat”, jollaisia finanssikonserni ilmoitti äskettäin perustavansa neljä uutta eri aloille ja eri puolille maata. Omasairaalakonseptissa keskeisiä ideoita ovat hoitoketjun saaminen mahdollisimman lyhyeksi ja potilaskeskeinen ajattelu. Tulokset puhuvat puolestaan. Omasairaala on pystynyt puolittamaan esimerkiksi ortopedian potilaiden hoitoketjun ajallisen keston. Siten on saavutettu merkittäviä säästöjä myös työkyvyttömyysajan lyhenemisen kautta. Omasairaalassa lääkärin työajan käytön tehokkuus on muuhun yksityiseen terveydenhuoltoon nähden 2-3 -kertainen, kun tarkastellaan päivän aikana hoidettujen potilaiden määrää. Julkiseen terveydenhuoltoon nähden ylivoima on vielä musertavampi.

Mistä julkisen terveydenhuollon kankeus johtuu? Kun byrokraattiseen malliin on sisäänrakennettu jäykkyys ja vastuuttomuus, eikä virkamiehillä ole minkäänlaisia kannusteita tehostaa toimintaansa, ei yritysmäistä tehokkuutta yksinkertaisesti voi syntyä. Ideologisinakin sosialisti voi miettiä, miksi Suomessa yksityisellä puolella tehdään moninkertainen määrä töitä samassa ajassa. Yksityisillä on aivan samanlaiset salit, potilaat ja henkilökunta kuin julkisellakin puolella. Työmäärästä huolimatta henkilökuntakin viihtyy paremmin yksityisellä. Siinä miettimisen aihetta. ■

”Omasairaalassa lääkärin työajan käytön tehokkuus on muuhun yksityiseen terveydenhuoltoon nähden 2-3 -kertainen.”

PIENPANIMOT PYKÄLIEN PURISTUKSESSA

Veikko Sorvaniemi

Kirjoittaja on Pyynikin käsityöläispanimon hallituksen jäsen.

Pyynikin käsityöläispanimon Vahvaporteri valittiin kesällä 2014 parhaaksi käsityöläisporteriksi Berliinin Global Craft Beer Festival -tapahtumassa. Kilpailuun osallistui noin 70 panimoa 24 eri maasta. Kansainvälinen tuomaristo koostui panimoalan ammattilaisista. Voitto oli hieno tunnustus panimolle, hiljalleen heräävälle suomalaiselle olutkulttuurille sekä maamme pienpanimoille. Uskon, että mikäli kilpailuun olisi osallistunut enemmän suomalaisia pienpanimoita, mitalioluita olisi kohoteltu muuallakin kuin meillä Pyynikillä. Juhlamieli kuitenkin pian laantui, kun konkreettisesti törmäsimme lainsäädäntöme kohtuuttomiin rajoituksiin. Meillä oli käsissämme maailman parhaaksi valittu olut, mutta emme voineet myydä sitä.

Vahvaporteri on 7,5-prosenttista, joten ruokakauppaan sillä ei ole asiaa. Emme myöskään voi myydä sitä suoraan kuluttajille, sillä panimo saa ei saa suoramyydä yli 4,7-prosenttista olutta. Alkossa se on saatavilla vain tilaustuotteena. Maamme pienpanimot ovat epäeilyssä asemassa suhteessa muihin alan yrittäjiin. Yli 4,7-prosenttista tilaviiniä tai sahtia saa myydä kuluttajalle, mutta olutta ei. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallitusneuvos Ismo Tuominen perusteli tilaviinien myynnin etuoikeutta Iltasanomissa (13.8.2014) kertomalla, että tilaviinien suoramyynti on suomalainen erikoisuus, eikä marjaviinejä tee käytännössä mikään muu eurooppalainen valmistaja. Tämä ei pidä paikkaansa, sillä Euroopassa on kymmeniä toimijoita, jotka myyvät marjaviiniä suoraan tilalta.

Tämän hetkinen lainsäädäntö asettaa kohtuuttomat vaatimukset pienpanimolta tapahtuvaan korkeintaan 4,7-prosenttisen oluen myymiseen. Tätä varten panimon pitää hakea ”kioskilupa”. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, että pienpanimon pitää perustaa elintarvikekioski. Tämä on ongelmallista, sillä aluehallintavirastojen lupakäytännöt eroavat toisistaan ja tämä asettaa panimot eriarvoiseen asemaan. Kioskilupa voi kaatua esimerkiksi siihen, että aluehallintavirastosta katsotaan, että alueella on jo tarpeeksi elintarvikekioskeja. Aluehallintovirastojen vaatimukset elintarvikekioskitoimintaan ovat pienpanimolle haasteelliset. Oluenmyynti ei saa olla määräävässä asemassa

kokonaismyynnistä, ja valikoimassa tulee olla tietty määrä elintarvikkeita. Tuulesta temmattu 4,7 prosentin raja on jo itsessään järjetön, sillä suurin osa olutlaaduista on vahvempia. Niiden vahvuudelle on olemassa laadulliset perusteet. Pienpanimot eivät valmista vahvoja oluita niiden korkean alkoholipitoisuuden vuoksi.

Ainoa paikka, mihin pienpanimo voi saada vahvempia oluitaan myyntiin, on Alko. Alkoholiamyynnin monopolimme on kuitenkin jämähtänyt menneeseen eikä juurikaan kykene tarjoamaan myynnillistä apua pienpanimoille. Alkon hyllytila on rajallinen, ja hyllyvalikoimaan pääseminen on kuukausien työn takana, sillä valinta- ja hakujärjestelmä on hidaskäyttöinen. Varovaisen arvion mukaan vain alle kymmenen prosenttia kotimaisista pienpanimo-oluista mahtuisi Alkoon. Alko on luvannut helpottaa pienpanimo-oluiden saatavuutta liikkeissään. Ensi vuonna (2015) pienpanimo saa valita lähialueeltaan 1–10 Alkon myymälää, joiden kautta haluaa myydä oluitaan.

On mukavaa, että raskasrakenteinen Alko ojentaa kättään pienpanimoille. Valitettavasti tästä ei kuitenkaan ole suurta apua, sillä valintaprosessi edelleen säilynee hitaana, eivätkä kaikki tuotteet mahdu valikoimaan.

Pienpanimoiden suoramyynnin puolesta on tehty kaksi lakialoitetta. Toinen sallisi suoramyynnin korkeintaan 4,7-prosenttisille oluille ja toinen 9,5-prosenttisille. Ensimmäinen ehdotus on huono kompromissi, sillä 4,7 prosentin raja sulki ulkopuolelle kymmeniä olutlaatuja. Siitä ei olisi juurikaan apua pienpanimoille, joiden valmistama olutkirjo on laaja. Yhtenä syynä tähän ehdotukseen on tiedonpuute oluesta. Kymmeniä vuosia jatkunut ankea alkoholipolitiikka on estänyt olutmarkkinoiden kasvua ja saanut kansan sekä päättäjät luulemaan, että maailmassa on vain kahdenlaista olutta: kolmos- ja neloslageria. Muita olutlaatuja on vailla parempaa tietoa pidetty erikoisolutina. Olutmarkkinat on onneksi hiljalleen kehittyneet ja tästä kiitos kuuluu pienpanimoille, olutravintoloille, olutbloggaajille ja oluenylistäville.

”Kymmeniä vuosia jatkunut ankea alkoholipolitiikka on estänyt olutmarkkinoiden kasvua ja saanut kansan sekä päättäjät luulemaan, että maailmassa on vain kahdenlaista olutta: kolmos- ja neloslageria.”

Toinen syy ensimmäisen aloitteen alkoholipitoisuusrajalle on valtiomme halu ylläpitää alkoholia myyvää monopolia. Alkolla on yksinoikeus myydä yli 4,7-prosentista alkoholia ja siitä se ei halua luopua.

”Toinen syy ensimmäisen aloitteen alkoholipitoisuusrajalle on valtiomme halu ylläpitää alkoholia myyvää monopolia. Alkolla on yksinoikeus myydä yli 4,7-prosentista alkoholia ja siitä se ei halua luopua.”

Sosiaali- ja terveysministeriön hallitusneuvos Ismo Tuominen kertoo Talouslehdessä (17.11. 2013), että mikäli pienpanimoille sallittaisiin yli 4,7-prosentin oluen suoramyynni joutuisivat ulkomaalaiset panimot syrjityksi, koska he saavat tuotteitaan myyntiin vain Alkoon. Perustelu on huono, sillä edellä mainittujen marjaviinien osalta tilanne on tällä hetkellä se, että kotimaiset tilat saavat myydä sitä suoraan tilaltaan, mutta ulkomaalaiset voivat myydä marjaviiniinsä vain Alkon kautta. Mikäli eurooppalainen marjaviiniä

valmistava tila kokisi tulevansa syrjityksi ja veisi asian EU-tuomioistuimeen, siitä seuraisi mielenkiintoinen tapaus. Lisäksi vahvoja ulkomaalaisia oluita saa jo nyt vapaasti ostaa eurooppalaisista verkkokauupoista, joten syrjintää ei käytännössä ole.

Ehdotus suoramyynnin sallimisesta 9,5-prosenttisille oluille olisi tervetullut lakiuudistus. Tällöin oluenvalmistuksessa ei olisi tarvetta tehdä oluen laatua heikentäviä kompromisseja. Tuota 9,5-rajaa vahvemmat oluet mahtuisivat Alkon hyllylle. Kansanterveydelle tästä ei olisi mitään haittaa, sillä ongelmakäyttäjät tuskin juovat esimerkiksi laadukasta ja hinnaltaan korkeata Imperial Stoutia. Tämän lakiehdotuksen toteutuessa Alko joutuisi ainakin osittain luopumaan monopoliasemastaan. Eräät korkeamassa asemassa olevat virkamiestahot ovat luoneet pelkkokuvia, että tämän toteutuessa eurooppalaiset panimot ryntäisivät Suomeen myymään omia oluitaan. Näissä pelkkokuvissa vähittäiskauppa ja suoramyynni panimolta sekoitetaan tarkoituksella toisiinsa. On toki mahdollista, että ulkomaalainen toimija perustaa Suomeen pienpanimon ja aloittaa suoramyynnin. Kyseessä ei olisi huono asia vaan terve kilpailu, jolla on työllistävä vaikutus. Kyseessä olisi lakiuudistus, josta olisi hyötyä niin kuluttajille, yrittäjille ja koko maan taloudelle.

Uusia haasteita on luvassa, kun alkoholimainontaa koskeva lakimuutos astuu voimaan 1.1.2015. Lakimuutos tulee voimaan niin epäselvänä, että edes sen laatijat eivät ole perillä, miten sitä tulkitaan. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että lakia tullaan tulkitsemaan niin, että kuluttaja ei saa kertoa pienpanimon Facebook-sivulla mielipidettään oluesta. Sosiaalinen media on pienpanimoille tärkeä väline, jonka avulla ollaan yhteydessä oluenystäviin. Se on myös ainoa media, johon useimmalla pienpanimolla on varaa. Lakimuutos puraisee vain kotimaisia panimoita, mikä asettaa panimot eriarvoiseen asemaan. Jatkossa ulkomaalaisen panimon sivuille voi kirjoittaa: ”Olipa hyvää olutta, maistui hyvin karjalanpaistin kanssa”, mutta jos tämän kirjoittaa kotimaisen panimon Facebook-sivulle, tulee ylläpitäjän poistaa se. Lakimuutoksen tarkoitus on suojella lapsia ja nuoria. Tämä on ymmärrettävää, mutta uskooko kukaan muu kuin päättäjät, että vesivarastona toimiva Kukko-tölkki, Koff-nimi hevosvankkureissa tai suomalaisten pienpanimoiden toiminta sosiaalisessa mediassa lisää nuorten alkoholinkäyttöä? Lakimuutosta käsittelevä eduskuntaäänestys oli surullista seurattavaa. Puolueet, jotka vastustivat voimaan tulevaa lakimuutosta, vastustivat sitä, koska olisivat halunneet vielä tiukemman lakimuutoksen.

Pienpanimoliittoon kuuluu 26 pienpanimoa, jotka tällä hetkellä tuottavat noin kolme prosenttia maamme oluesta. Kun mukaan lasketaan pienpanimot, jotka eivät kuulu liittoon, päästään yli kolmekymmenen. Vuonna 2008 pienpanimot valmistivat yhteensä kolme miljoonaa litraa olutta. Vuonna 2013 määrä oli jo melkein 13 miljoonaa litraa. Samaan aikaan alkoholin kokonaiskulutus on laskenut. Pienpanimoiden nousu on kansainvälinen ilmiö. Hieman yllättäen Euroopan kärkisijoilla on Italia, jossa on yli 700 pienpanimoa. Yhdysvalloissa pienpanimotoiminta tuotti vuonna 2012 yli 36 miljardia dollaria. Alan voimakkaalle kasvulle ei näy loppua. Suomessa kasvu tulee loppumaan, mikäli lainsäädäntöä ei korjata, tai mikä pahempaa, jos sitä edelleen tiukennetaan. Mikä-

”Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että lakia tullaan tulkitsemaan niin, että kuluttaja ei saa kertoa pienpanimon Facebook-sivulla mielipidettään oluesta.”

li lainsäädäntö ei kehity, on mahdollista, että monen osalta pienpanimotoiminta loppuu tai siirtyy muihin maihin.

Ensimmäinen esimerkki kotimaisen pienpanimotoiminnan siirtymisestä ulkomaille nähtiin, kun tamperelainen Sori Brewing katsoi helpommaksi perustaa pienpanimon Viroon kuin Suomeen. Pyynikin käsityöläispanimo tekee yhteistyötä virolaisen Papabeers-verkko-kaupan kanssa, jotta pystyy myymään yli 4,7-prosenttista olutta suomalaisille. Tilanne on absurdi: jos haluaa ostaa vaikkapa palkittua Vahvaporterria ja asuu panimon vieressä, olut pitää viedä Viroon, josta kuluttaja voi sen itselleen laillisesti tilata.

Pienpanimotoiminta Suomessa vaatii erityistä mielenlaatua, joka koostuu periksiantamattomuudesta, ”hulluudesta” ja rakkaudesta oluen tekemiseen. Tämän kaltaisella mielenlaadulla tehdään innovatiivisia oluita, työllistetään ihmisiä ja tuetaan lähialueen taloutta. Näistä voi parhaimmillaan syntyä kansainvälisiä menestystarinoita. Yksi menestystarina maailmalta on skotlantilainen BrewDog-panimo, jonka toiminta alkoi pienenä vuonna 2007. Nyt BrewDog on yksi tunnetuimmista ja nopeimmin kasvavista panimoista. Vastaavan kaltainen menestystarina olisi mahdollista myös Suomessa, ellei lainsäädännön jälkeensä jääneisyys olisi ankkurina. ■

RUOTSISTA OPPIA KILPAILUKYKYISEEN KAIVOSTOIMINTAAN

Heikki Autto

Kirjoittaja on Kokoomuksen kansanedustaja Lapin vaalipiiristä.

Suomella on pitkä ja merkittävä historia kaivos- ja metalliteollisuuden aloilla. On arvioitu, että Suomen ensimmäinen rautaa tuottanut kaivos Lohjan Ojamolla olisi avattu jo ennen vuotta 1530. Yhteensä historian aikana Suomessa on arviolta toiminut yli 1000 metallimalmi-, teollisuusmineraali- tai karbonaattikivikaivosta. Nikkeli, sinkki, kupari, kromi ja kulta muodostavat maamme merkittävimmät metallimalmivarannot.

Hienosta historiasta huolimatta byrokratian ja sääntelyn jatkuva kasvu saattaa rappeuttaa Suomen kansainvälisen kilpailukykyyn investointeja hankittaessa. Varsinkin pohjoismaiden kaltaisilla alueilla, joissa toimintakulttuuri, poliittinen kenttä sekä myös logistiikka ovat samankaltaisia, kasvaa byrokratian merkitys ratkaisevaan asemaan. Kaivosten lupaprosessien tulee olla hyvin ennakoitavissa, jottei niistä aiheudu epävarmuutta ja turhia kustannuksia, kuten nyt on vaarana tapahtua.

Vuosituhanneen vaihteen vahva raaka-aineiden hintojen nousu on rauhoittunut, mutta kaivosteollisuuden uutta nousua on odotettavissa. Varsinkin Aasian talouksien ja elintason noustessa sekä väestön kasvaessa kysyntä kasvaa. Jotta Suomi on valmis, kun kaivosteollisuuden investoinnit alkavat uudelleen, on meillä oltava luvitusprosessit kunnossa ja kilpailukykyisellä tasolla.

Luonnollisesti kaivostoimintaa täytyy tehdä kriittisin silmin ja ympäristön arvoa vaalien. Kestävä kaivostoiminta on kaikkien etu. Millään kaivostoimintaa koskevilla sääntelyillä ei kuitenkaan ole merkitystä ellei Suomeen pitkien käsittelyaikojen, kiinteiden kulujen tai prosessin monimutkaisuuden vuoksi investointeja koskaan tehdä. Pitkät, vuosia kestävät lupajonot, ohuesti resursoitu valvonta ja kalliit oikeusprosessit ovat omiaan siirtämään investointeja toisiin maihin.

Suomessa kaivoslain mukaiset luvat myöntää TUKES, ympäristöluvut paikallinen AVI, valvonnasta vastaa paikallinen ELY-keskus, kaivosluvista valitetaan paikalliseen hallinto-oikeuteen, ympäristöluvista valitetaan aina Vaasan hallinto-oikeuteen asti ja hyvin usein asian ratkaisee lopulta KHO. Asiaankuuluva prosessi on venytetty ja ha-

jautettu ainakin kuudelle eri taholle vaikka itse prosessin substanssi on periaatteessa sama.

Jollain tahoilla tuntuu olevan lähtökohtana, että paras tapa kontrolloida kaivostoimintaa on tehdä sen aloittamisesta mahdollisimman vaikeaa. Malmineitsintäkin tunnutaan rinnastettavan itse kaivostoimintaan. Todellisuudessa vain joka tuhannes etsintä johtaa löytöön ja vasta joka tuhannes löytö johtaa kaivokseen. Itse etsintätyöstä ja siihen johtavista käytännöistä on syytä tehdä mahdollisimman mutkattomia. Tässä asiassa Ruotsissa on mielestäni onnistuttu Suomea paremmin.

Yksi suurimmista aikaa ja resursseja kuluttavista eroavaisuuksista Ruotsin ja Suomen lupaprosessien välillä on Suomessa laajassa käytössä oleva kuulemiskäytäntö. Vastaavaa ei tällä hetkellä Ruotsissa ole, vaikka siellä poliittista painetta tähän onkin. Sinällään periaatteellisesti hyvä ja sosiaalista hyväksyntää luova kuulemiskäytäntö on käytännössä johtanut turhiin ja resursseja kuluttaviin valitusprosesseihin. Onkin aiheellista jatkoa varten pohtia kuulemiskäytännön supistamista tai ainakin valitusoikeuden tarkistamista asianosaisiin tahoihin. On linjattava, että kellä lopulta on oikeus valittaa kaivoshankkeista.

Suuri osa Suomen pahamaineisista luvan Hankintajonoista on viime vuosina saatu onneksi normalisoitua. Varautumattomuudesta johtunut ruuhkautuminen on aukaistu yksinkertaisella resurssien lisäämisellä käsittelyvaiheeseen. Tällä hetkellä itse lupakäytäntöjen pitkä ajat eivät ole enää siis suurin ongelma. TUKES luettelee suurimmiksi

ongelmiksi itse yritysten rahoituksen sekä Suomessa aikaa vievät epävarmat ympäristölupamenettelyt.

Itse kaivoslupaa hakiessa asiaa käsittelevien eri virastojen yhteistyötä tulisi huomattavasti yksinkertaistaa. Jokaisen kaivoshankkeen yksittäisluontoisuudesta johtuen vähintäänkin tulisi tuoda saman pöydän ääreen eräänlaiseen ”aloituskokoukseen” niin TUKES, AVI kuin ELY:kin pohtimaan tapaus-

kohtaista menettelyä. Kaikkia hakemuksia ei ole aitoa tarvetta altistaa täysin samalle prosessille. Hakijalle kaikkein helpointa olisi jos asiaa käsittelevien virastojen ympäristölupaviranomaiset, ympäristövalvon-

”Jollain tahoilla tuntuu olevan lähtökohtana, että paras tapa kontrolloida kaivostoimintaa on tehdä sen aloittamisesta mahdollisimman vaikeaa.”

taviranomaiset sekä kaivos- ja prosessiturvallisuusviranomaiset sijoitettaisiin kaikki saman organisaation alle joko valtakunnallisesti tai sitten alueittain.

Myös hakijan toimesta maanomistajille ja valtiolle maksettavissa kustannuksissa on huomattavat erot Suomen ja Ruotsin välillä. Suomessa valtio on viime vuosina luopunut omasta osastaan ja se on siirretty maanomistajille. Tämän tarkoituksena on hakea parempaa hyväksyttävyyttä hankkeille. Vaikka Ruotsissa jälleen kerran on poliittista painetta nostaa kyseisiä maksuja, tulee Suomessa mahdollisesti pohtia kulujen alentamista kun kyse on valtiosta maanomistajana. Tällöin hyväksyttävyyden näkökulman vierelle tuotaisiin myös kilpailukyky.

Näen, että Metsähallituksella olisi Suomessa suurimpana maanomistajana nykyistä enemmän syytä olla mukana edistämässä malminetsintää. Tällä hetkellä Metsähallitus kuitenkin vetäytyy käytännössä TUKES:in selän taakse. Olettaa saattaisi, että Metsähallitus valtion edustajana omaisi selkeän ja mielellään lähtökohtaisesti positiivisen kannan kaivostoimintaan. ■

”Olettaa saattaisi, että Metsähallitus valtion edustajana omaisi selkeän ja mielellään lähtökohtaisesti positiivisen kannan kaivostoimintaan.”

DD ELI SÄÄTELYN HYÖTYJÄ JA HAITTOJA

Martti Häikiö

Kirjoittaja on professori ja historiantutkija.

Suomen uusimman taloushistorian merkittävin menestyjä on Nokia Oyj. Siitä tuli maailmanluokan tietoliikenneyritys 1990-luvulla. Se oli ensimmäinen suomalainen teollisuusyritys, joka oli maailmanmarkkinajohtaja suurella ja nopeasti kehittyvällä toimialalla. Pohdin tässä, mikä selittää Nokian ihmeen ja erityisesti mikä rooli säätelyllä ja sen purkamisella eli deregulaatiolla oli tässä ilmiössä. Laajennan keskustelua sääntelykeskustelun ikuisuusaiheeseen eli alkoholiin.

Ennen kuin voidaan ymmärtää regulaation merkitystä yhteiskunnassa, on tarkasteltava myös eri toimialojen luonnetta ja teknologiaa. Elämme keskellä kolmatta teollista vallankumousta. Yhteiskunta on rakennettu digitaalisten laitteiden ja niiden sovellutusten varaan. Digikumous on seurausta mikropiirien pienenemisestä ja halpenemisestä, tietokoneiden laskentakapasiteetin kasvusta ja tietoliikenteen nopeutumisesta. Digitaalisuudesta on tullut erottamaton osa kaikkea tekniikkaa ja tiedonvälitystä.

1990-luvulla digitaalinen tietoliikenne teki läpimurron. Muutoksessa oli kolme vaihetta kuin avaruusraketissa. Ensimmäinen oli analogisen tekniikan muuttuminen digitaaliseksi, mikä räjäytti muutostoimitukset liikkeelle. Toinen oli digitaalisten tiedonsiirtoverkkojen syntyminen. Bitit kulkivat verkkoja pitkin kuljettaen puhetta ja informaatiota. Kolmas vaihe oli maailmanlaajuisen verkon eli internetin synty, mikä on mullistanut tiedon tuottamisen, käsittelyn ja välityksen.

Mikä regulaation rooli on tässä muutoksessa? Onko sääntelystä ollut haittaa vai hyötyä kehityksessä?

Teknologiset keksinnöt räjäyttävät yhteiskunnan perustukset ja vasta sen jälkeen on hämmentyneinä katsottu, miten uutta tilannetta voisi tai tulisi säännellä. **Muutokset ovat harvoin rationaalisen yhteiskuntasuunnittelun tulosta, vaan teknisten keksintöjen ennalta arvaamattomia seurauksia.** Sääntely on usein ollut enemmän kehityksen jarru kuin moottori.

Tämä on kuitenkin vain osatotuus. Muutosten taustalta löytyy myös merkittävää regulaatiota erityisesti teknisten standardien osalta.

Esimerkiksi teleliikenteen kannalta matkapuhelinjärjestelmä GSM:n tai 3G:n tai LTE:n standardeista sopiminen on ollut maailmamarkkinoiden syntymisen edellytys. Standardit ovat olleet kehityksen moottoreita.

TELEFAX, NMT JA GSM

Suomalaisen telealan sääntelyn purun eli deregulaation historia palautuu telefaxiin. Se on tai oli, sillä niitä ei juurikaan enää käytetty, laite, joka kuvasi paperiarkin, muunsi sen bittien muotoon, siirsi sen puhelinlankoja pitkin vastaanottajalaitteelle, joka taas muunsi sen jälleen paperiarkiksi. Informaatio siirtyi lankoja pitkin bitteinä eikä enää morsetuksena tai puheena.

Uusi keksintö toi lainsäätäjän eteen ongelman 1970-luvulla: sata vuotta vanha puhelinasetus ei tuntenut telefaxia. Heräsi kysymys, onko tämä paikallista puhelintoimintaa, johon paikallisilla puhelinlaitoksilla oli yksinoikeus, vai kaukopuhelintoimintaa, johon valtion puhelinlaitoksella oli yksinoikeus. Poliittisen väännön kautta päädyttiin siihen, että koko telelainsäädäntö uudistettiin. Siinä yhteydessä deregulaatio astui kuvaan. Päätettiin purkaa niin paikallis- kuin kaukopuhelinmonopolit ja avata kilpailuun ulkomaanliikenne ja tekniikan tuoma uusi toiminto eli radiopuhelinliikenne.

Mikä vapautti tietoliikennealan 1990-luvun alussa huimaan kasvuun? Haluan puhua DD:stä eli Kaksois-D:stä: digitalisaatio ja deregulaatio. Digitalisaatio tarkoitti hyppäystä analogisesta digitaaliseen tekniikkaan ja deregulaatio tarkoitti telealan monopolien purkua ja toimialan vapauttamista vapaaseen kilpailuun.

Suomesta tuli sääntelyn purun ja tekniikan kehityksen ansiosta teleliikenteen edelläkävijä. Maailman ensimmäinen kaupallinen digitaalinen matkapuhelinverkko eli Radiolinjan GSM-verkko avattiin

”Haluan puhua DD:stä eli Kaksois-D:stä: digitalisaatio ja deregulaatio. Digitalisaatio tarkoitti hyppäystä analogisesta digitaaliseen tekniikkaan ja deregulaatio tarkoitti telealan monopolien purkua ja toimialan vapauttamista vapaaseen kilpailuun.”

kesällä 1991, kun entinen pääministeri ja Kokoomuksen puheenjohtaja Harri Holkeri soitti kuuluisan ensimmäisen puhelun.

Maaillalla levisi deregulaation aalto: yhä useampi valtio purki valtiollisen telemonopolin ja vapautti kilpailun. Uudet markkinoille tulevat toimijat eli operaattorit tarttuivat uusimpaan digitaaliseen tekniikkaan, jota Nokia parhaana tarjosi. DD eli deregulaation ja digitalisaation onnekas samanaikainen yhdistelmä loi perustan huimalle kasvulle.

Mutta vaikka operaattoreiden kilpailu vapautettiin, teleliiketoiminnan perustana oli regulaatio, sääntely. Sen kivijalka oli Euroopan laajuinen sopimus teknisistä standardeista ja menettelytavoista kuten roamingista eli mm. maan rajat ylittävien puheluiden laskutuksesta. Pohjoismaat olivat raivanneet tietä sopimalla jo aiemmin analogisista NMT (Nordisk Mobiltelefon) -standardeista. GSM seurasi pitkälle NMT:n malleja.

Uusien digitaalisten matkapuhelinverkkojen ongelmana oli kuitenkin se, että päätelaitteet eli itse matkapuhelimet olivat suuria, kalliita ja toimivat vain kiinteästi autoissa. Ne olivat vain ammattikäyttäjien

ulottuvilla ja markkinat siksi varsin pienet. Olennainen muutos tietoliikennealalla tapahtui, kun tekniikan kehitys teki niistä pieniä ja halpoja. Matkapuhelimet astuivat ulos autoista. Niistä tuli nopeasti jokaisen ulottuvilla olevia massakulutustavaroita. Samalla digitekniikka toi puhelimiin jatkuvasti älyä ja palveluja.

1990-luvun jälkipuoliskolla koko tietoliikenneala ja Nokia lähtivät matkapuhelinten yleistymisen mukana huikeaan nousuun. Syntyi matkapuhelinten maailmanmarkkina, mutta – muistetaan – se kasvoi ennen kaikkea digitaalisen GSM-

standardin ja sen johdannaisten leviämisen ansiosta.

Pitkään räjähdysmäisesti kehittyvää alaa säänneltiin muun muassa siten, että operaattorit eivät saaneet kytkeä laitekauppaa omiin sopimuksiinsa. Tästä luovuttiin. Mutta radiotaajuuksien jaossa regulaattorilla on edelleen merkittävä rooli, samoin kilpailun tasapuolisuuden

”Maailmalla levisi deregulaation aalto: yhä useampi valtio purki valtiollisen telemonopolin ja vapautti kilpailun. Mutta vaikka operaattoreiden kilpailu vapautettiin, teleliiketoiminnan perustana oli regulaatio, sääntely.”

ja läpinäkyvyyden säätelijänä. Tekniikka ja markkinaehtoinen liike-toiminta edellyttävät viisasta seurantaa ja valvontaa.

Telealalla kyse on ollut yhdistelmästä sääntelyä ja sen purkamista. Näin on monen muunkin sääntelyn osalta: on kyettävä erottamaan kunkin toimialan kehitykselle välttämätön sääntely ja kehityksen tiellä olevan sääntelyn purku.

VIINA, VAPAAUS JA LIIKENNE

Alkon historian kirjoittajana seuraan hämmästyneenä alkoholipoliittista keskustelua. Samat väärät väitteet toistuvat vuodesta toiseen ilman, että tutkimustiedolla on mitään vaikutusta. Niistä pöyristyttävimpin on väite, että kieltolaki, joka oli voimassa vuosina 1919–1932, on yhä syynä nykyisiin alkoholiongelmiin. Viime aikoina olen ihmetellyt, miten eri tavalla ihmiset suhtautuvat erilaisiin vapaudenrajoituksiin eli sääntelyyn.

Kuka on nähnyt jonkun tupakoivan raitiovaunussa, bussissa tai junassa? Entä onko kukaan nähnyt juopunutta häirikköä liikennevälineissä? Edelliseen kysymykseen vastataan kielteisesti ja jälkimmäiseen myönteisesti. Seuraa kysymys, miksi tupakan tiukka valvonta ja rajoitukset hyväksytään, mutta alkoholin osalta ne torjutaan.

Entä liikenteen valvonta ja sääntely? Voisi luulla, että liikenteen haittojen väheneminen on valistuksen ja kansan viisastumisen eikä tiukan sääntelyn ansiota. Neuvontaan ei kuitenkaan yksin luotettu, sillä sääntely eli valvonta ja rajoitukset ovat koko ajan lisääntyneet. Turvavöiden käyttöpakon ja nopeusrajoitusten lisäksi on tullut lukemattomia turvallisuuden lisäämiseen tähtääviä parannuksia autoihin ja teihin.

Rajoitusten ja valvonnan ansiosta liikennekuolemat ovat vähentyneet alle neljännekseen huippuvuosista samaan aikaan kun liikenne on moninkertaistunut. Tieliikenteessä menehtyi vuonna 2013 noin 250 henkeä, kun taas alkoholiin kuoli yli kymmenkertainen määrä.

Ajokortin hankkiminen maksaa pari tuhatta euroa. Mikä hysteria syntyisi, jos perustettaisiin alkoholin nauttimiskortti, joka maksaisi saman verran kuin auton ajokortti ja sen saamisen ehtona olisi lisäksi liukkaan kelin harjoituksen kaltainen umpikännin kurssi. Moni uskottelee vielä, että viinakortti on ollut alkoholin liikakäytön syy eikä seuraus. Viinan lisäksi kortilla oli koko yhteiskunta ja kansanhuolto-ministeriö oli armeijan jälkeen suurin julkinen organisaatio.

Auto on katsastettava säännöllisesti. Peltipoliisi vahtii maanteillä ja elävä poliisi voi milloin tahansa pysäyttää ja tarkastaa auton renkaat ja valot sekä kuljettajan paperit ja kunnon. Missä on yksilön vapaus ja koskemattomuus?

Sekä liikenteellä että alkoholilla on mielihyvän tasolla yhteyksiä yksilönvapauden tunteeseen ja henkilökohtaisiin nautintoihin. Ylinopeuden ajajat eli kaaharit eivät ole peruste luopua nopeusrajoituksista. Liikenteestä on selvästi enemmän konkreettista hyötyä yhteiskunnalle, kun taas alkoholin haitat ovat valtavat. Haittoja pyritään estämään sääntelyllä, paitsi alkoholipolitiikassa. Tutkimus on yksiselitteisesti sitä mieltä, että alkoholin haitat seuraavat kokonaiskulutusta. Ja kokonaiskulutukseen voidaan vaikuttaa sääntelyllä eli saatavuudella ja hinnoilla. Alkoholipolitiikassa esiintyy kuitenkin täysin perustelemattomia mielipiteitä, joiden mukaan ongelmat johtuvat sääntelystä eivätkä sen puutteesta.

En ryhdy avaamaan sääntelyn merkitystä laajemmin oikeusvaltion perustavana tekijänä. Tyydyn toteamaan, että sääntelyn purusta käytävässä keskustelussa on tuotava esiin samalla sääntelyn tarve.

REGULAATION HEILURI

Maailmalla ajatteluun ja toimintaan vaikuttaa Zeitgeist eli ajan henki. Se on mitä epätieteellisin ja vaikeasti määriteltävä ilmiö, joka kuitenkin tulee vastaan kaikkialla. 1970-luvulla ajan henkeä olivat suuret järjestelmät, keskitys ja sääntely eli regulaatio. Seuraavan vuosikymmenen trendi taas oli hajautuvat järjestelmät ja sääntelyn vähentäminen eli deregulaatio. Sääntely on politiikkaa, sillä lait ja kansainväliset sopimukset sääntelevät yritysten toimintapiiriä.

Näyttää siltä, että tapahtuu jonkinlainen heiluriliike. Liian pitkälle mennyt regulaatiosta seurasi pysähtyneisyys. Euroopassa puhuttiin eurosclerosisesta. Liika sääntely tuli tiensä päähän. Sitten kuin taikasta eri puolilla maailmaa alettiin 1980-luvun puolivälissä purkaa monopoleja ja rakentaa uudenlaisia hajautetumpia järjestelmiä. Ehkä nyt ollaan jälleen heilurin toisessa ääripäässä?

On väärin kuvitella, että kaikilla aloilla olisi olemassa joku ehdoton ja objektiivinen regulaation aste. Oikeusvaltio perustuu varsin pysyvään sääntelyyn, lakeihin, ja niiden soveltamisen ennustettavuuteen. Toisaalta teknologinen kehitys taas vähät välittää politiikasta. Voidaan kyllä nimetä tieteen painopisteeksi ihmisten terveys ja halpa ja kestä-

vä energia, mutta ne ovat poliittisia tavoitteita, eivät tiedettä. Tiede ja keksinnöt kulkevat useimmiten omaa latuaan, omassa aikataulussaan ja ennalta arvaamattomia tuloksia tuottaen.

Tietojenkäsittely on hyvä esimerkki. Vielä 1970-luvulla kuviteltiin, että valtavan suuret tietokoneet ovat tulevaisuutta ja yhteiskuntapolitiikkaa rakennettiin tämän vision varaan. Mutta kävi juuri päinvastoin: kannettavat tietokoneet ja älypuhelimet ovat tuoneet hajautetun, jopa atomistisen internetin kaikkien ulottuville. Muutosta ei saanut aikaan politiikka, vaan teknologia. Nyt pohditaan, pitäisikö ja voisiko hyödyllistä internetiä jotenkin säännellä sen monien haittavaikutusten osalta.

Tele- ja tietoliikenteen räjähdysmäinen kasvu perustui ainutkertaisiin ilmiöihin: sääntelyn purun ja teknologisen kumouksen yhteisvaikutukseen. Ne eivät sellaisenaan toistu. Digitaalinen kumous jatkuu ja on mittaluokaltaan teollinen vallankumous, joita on aiemmin nähty noin sadan vuoden välein.

Regulaatio herättää myös puoluepoliittisia tunteita. Konservatiivit kannattivat entisinä aikoina vahvaa valtiota ja selkeitä sääntöjä eli regulaatiota ja liberaalit yksilönvapautta. Nykyisin konservatiivien perilliset haluavat vähentää sääntelyä ja lisätä yksilön valinnanvapautta. Hyvä yhteiskunta edellyttää kuitenkin tasapainoa sääntelyn ja vapauden välillä. Ei tarvitse paljon raaputtaa ”sääntelyn” pintaa, kun havaitsee, että on syytä hyvin tarkkaan määritellä, mitä sillä milläkin toimialalla tarkoitetaan, ennen kuin ryhdytään puhumaan sääntelyn purkamisesta tai lisäämisestä. ■

”Tele- ja tietoliikenteen räjähdysmäinen kasvu perustui ainutkertaisiin ilmiöihin: sääntelyn purun ja teknologisen kumouksen yhteisvaikutukseen.”

**SUOMEN TOIVO -AJATUSPAJAN AIKAISEMPIA
JULKAISUJA, TILATTAVISSA OSOITTEESSA:**

www.toivajatuspaja.fi/julkaisut

**Sosiaalinen media - poliittisen
vaikuttamisen uusi voima**

Valtuustoryhmä vaikuttaa

Bourgeois Virtues

**Oikeistopopulismin
monet kasvot**

Demokratian ritarit

Julkinen hallinto

Laatu, laatu, laatu - Yliopistojen elinehto

10 Näkemystä Tulevaisuuteen

Suomen sote uudistuu

Kansalaiset kiukustuvat holhoavasta elämäntapaohjailusta.”

PIENIÄ TARINOITA BYROKRATIASTA

Kokonaisten toimialojen kehittyminen rampautetaan sääntelyllä. Yrittäjien aikaa hukataan valvontaan ja byrokraatiaan. Kuntapäätäjät tekevät epäoptimaalisia päätöksiä regulaation toimeenpanijoina ja uusien keksijöinä. Kansalaiset kiukustuvat holhoavasta elämäntapaohjailusta.

Sääntely-Suomi saakoon uudistustarvoa tämän kirjan tarinoista, joita yrittäjät, kansanedustajat, kuntapäätäjät, tutkijat ja tavalliset suomalaiset ovat eteemme tuoneet.

Pieniä tarinoita byrokraatiasta kuvaa isoa ongelmavyöhytiä pienin tapausesimerkein. Niiden kaikkien takana on liiallinen innokkuus hallita maailmaa rationaalisuuden sumuverhon takaa, keskusohjauksen ihmeitä tekevään voimaan luottaen.